

תשורה

משמחת הנישואין
של

מנחם מענדל
ואלטע פערל
ליפש

ר"ד תמוז - ה'תשפ"ו

פתח דבר

לזכרון טוב ליום כלולת צאצאינו החתן הרה"ת מ' **מנחם מענדל שי' עם** ב"ג הכלה המהוללה מ' **אלטע פערל תחי'**, ועל יסוד ההנהגה בחתונת כ"ק אדמו"ר מה"מ והרבנית הצדקנית זי"ע, הננו בזה לכבד את כל הנוטלים חלק בשמחת לבבנו, מקרוב ומרחוק, בתשורה זו, הכוללת:

א. מדור אגרות קודש הכולל:

- א. צילומי אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר להולדת ולהורי החתן.
- ב. אגרות קודש לסב החתן הרה"ח אלעזר ליפיש ע"ה.
- ג. אגרות קודש לסב החתן הרה"ח ישעיהו שיחי' הרצל רב העיר נוף הגליל.
- ד. אגרות קודש מכ"ק אדמור הריי"צ ומכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו להרה"ת ר' יהודא שמוטקין ע"ה, ולהרה"ח ר' יוסף יהודה ליפיש ע"ה. זקני אבי החתן.
- ה. אגרת קודש מכ"ק אדמו"ר הריי"צ לזקן זקנו של אבי החתן ר' דובער משה שמוטקין ע"ה מתאריך החתונה - ט"ו תמוז ה'תרפ"ח.
- ו. אגרות קודש להורי הכלה.

יצויין שחלק מהאגרות קודש מובאים כאן בפרסום ראשון!

- ב. פרסום ראשון של חלק קטן מעלי הגהה על מאמר ד"ה ויראו את אלוקי ישראל ה'תשי"ט שהגיעו לידינו באדיבות הת' דוד יהודה שיחי' חיימוב (להעיר שנוסח מאמר זה שונה משאר ההנחות המפורסמות כיום).

ג. תשובה מהמהרי"ל מיאנאוויטש אחי כ"ק אדמו"ר הזקן בפרסום ראשון באדיבות קה"ת נערך ע"י הת' הנ"ל.

ד. לחביבותא דמילתא מובא כאן צילום מכתב מהפני מנחם מגור לכ"ק אדמו"ר בו כותב ע"ד שידוך עם צאצאי משפחת שמוטקין "שיש קבלה מאדמו"ר בעל הצ"צ .. מאדמו"ר הזקן שיש להשתדך עם זרעו של ר' מנשה מאיליא הגם שלא היו מן החסידים כמפורסם"

ה. בתור הוספה מובא כאן בפרסום ראשון מכת"י! קובץ הגהות של בעל התו"ט רבי יו"ט ליפמן הלר על התורת חטאת להרמ"א ובשייכות מיוחדת לחתונה זו אשר גם החתן וגם הכלה מצאצאיו של בעל התו"ט והרמ"א!

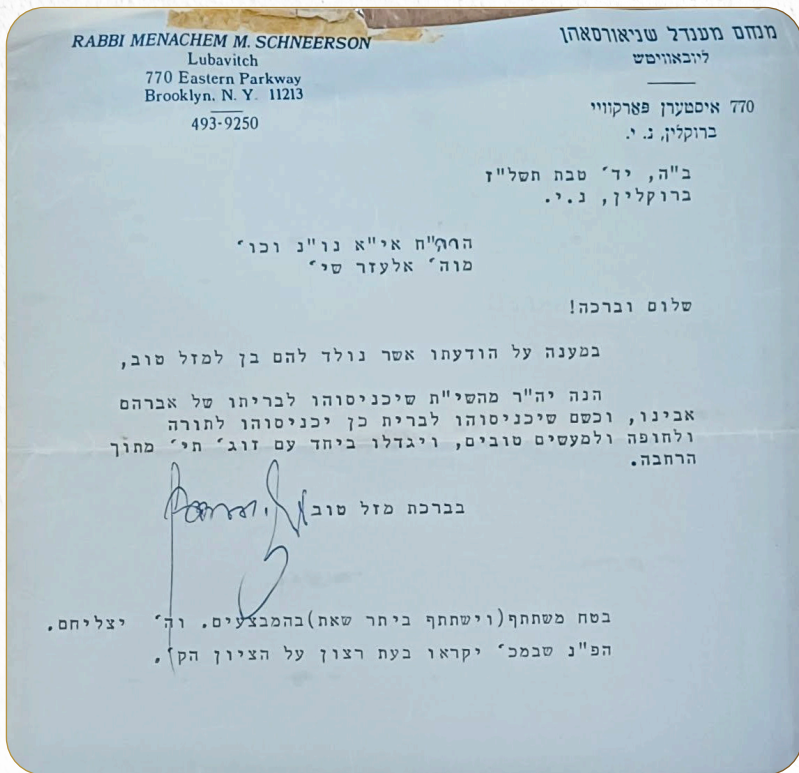
קובץ זה בעריכה ראשונית נערך ע"י התמים דוד יהודה שיחי' חיימוב מתות"ל נה"ח ותודתינו רבה נתונה לו ע"כ.

מוקירהם ומכבדיהם
משפחות ליפש - היילפרין

אגרות קודש

מכתבים מהרבי להורי החתן שיחיו:

להולדת אבי החתן בי"ב טבת ה'תשל"ז
תיקן בכתי"ק ל- הרה"ח

ליפּש = כּפּר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בי"ה, י"ג כסלו תשי"ב
ברוקלין, נ. י.

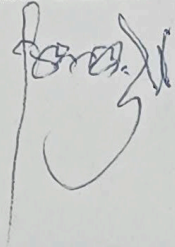
האברך דובער משה שי

שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מבן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפסק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

להבר מצוה של אבי החתן

הרצל - נצרת עליה

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כד' אדר תשל"ז
ברוקלין, נ.י.

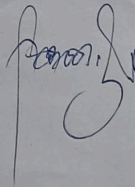
הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מה' ישעי' שי'

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוג' תי'
לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

- ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו
הוא לאמר גם בלידה כח לתורה ולחופה ולמעשים טובים,
ע"פ מרז"ל (ברכות יז' א) נשים במאי זכייין באקרואי' כו'
באתנוי' כו' ונטריין כו'.

בברכת מזל טוב

להולדת אם החתן
בי"ז אדר התשל"ז

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch

770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213

Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, י"ג ניסן תשמ"א
ברוקלין

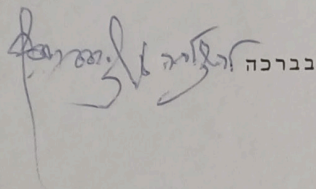
נחמה דינה
שיינע אסתר
שניאור זלמן

גולדה
דבורה לאה
חיה
מנחם מענדל

שלום וברכה! ה' עליהם יהיו

מאשר הנני קבלת המכ".

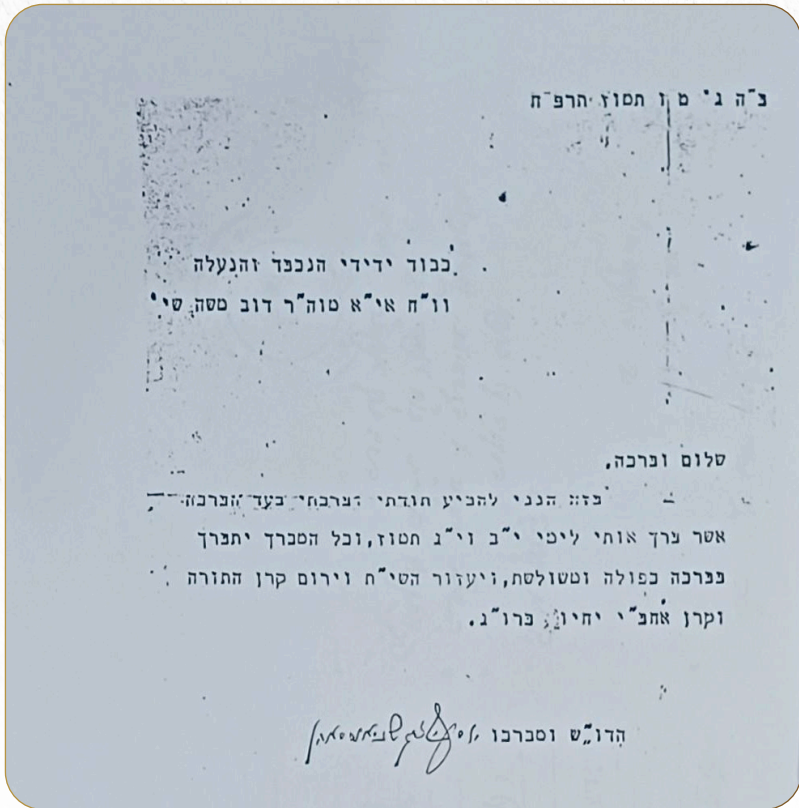
א"ח"ח על הברכות. וכבר מלתי אמורה
בחווה"ק: ואברכה (ה' מקור הברכות) מברכיך,
בברכתו של הקב"ה שחוספתו מרובה על העיקר.

בברכה

מכתב לאם החתן ואחי':

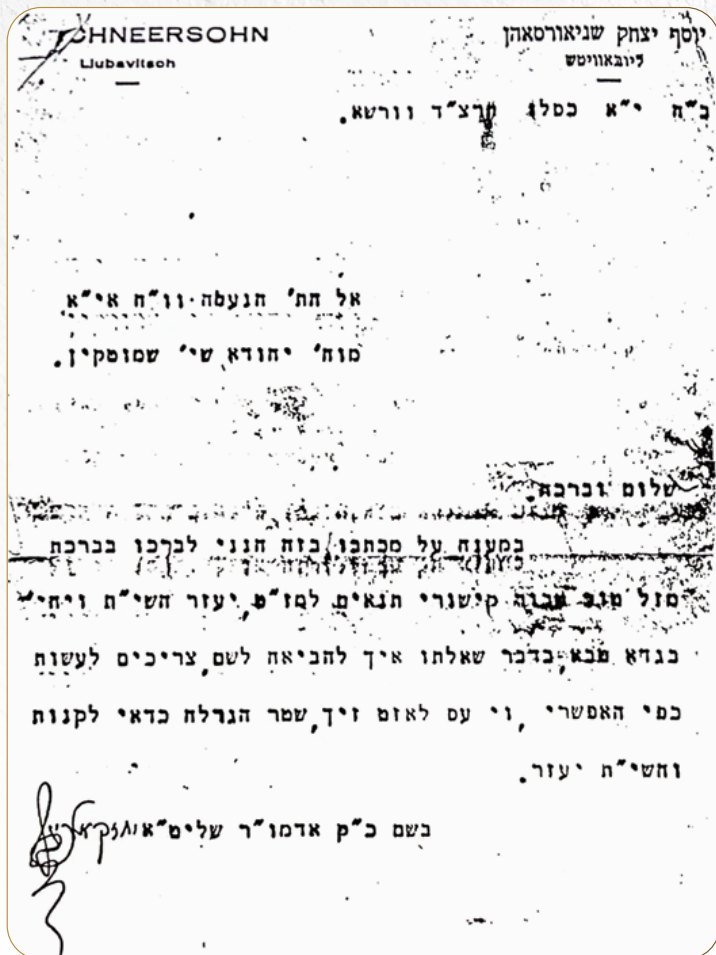
- הוסיף בכתי"ק
בברכה להצלחה

מכתב להרה"ח ר' דובער משה שמוטקין סבו של ר' יהודא שמוטקין

מכתב להרה"ח ר' דובער משה שמוטקין סביו של ר' יהודא שמוטקין
מתאריך יום ג' ט"ו תמוז תרפ"ח על ברכתו לחג הגאולה

מכתבים להרה"ח ר' יהודא שמוטקין ע"ה אבי זקנתו של החתן

מכתב לקשורי התנאים של ר' יהודא:

"...במענה על מכתבו, בזה הנני לברכו בברכה מזל טוב עבור קישורי תנאים למז"ט, יעזר הש"ת ויהי' בגדא טבא, בדבר שאלתו איך להביאה לשם, צריכים לעשות כפי האפשרי, וי עס לאזט זיך, שטר הגרלה כדאי לקנות והשי"ת יעזר..."

כפי הוראת הרבי קנה ר' יהודא כרטיס הגרלה ואכן זכה ומזה נעשו כל הוצאות החתונה!

RABBI I. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש
ב"ה ד' תשרי תרצ"ו,
אטואצק,

אל תלמידנו הנעלה

מוה"ר יהודא שי'

שמוסקין,

שלום וברכה,

ליום כלילתו עם ב"נ חיי', הנני לברכם

בברכת מזל טוב, מזל טוב יתן השם יחברך ויחיי' בשעה

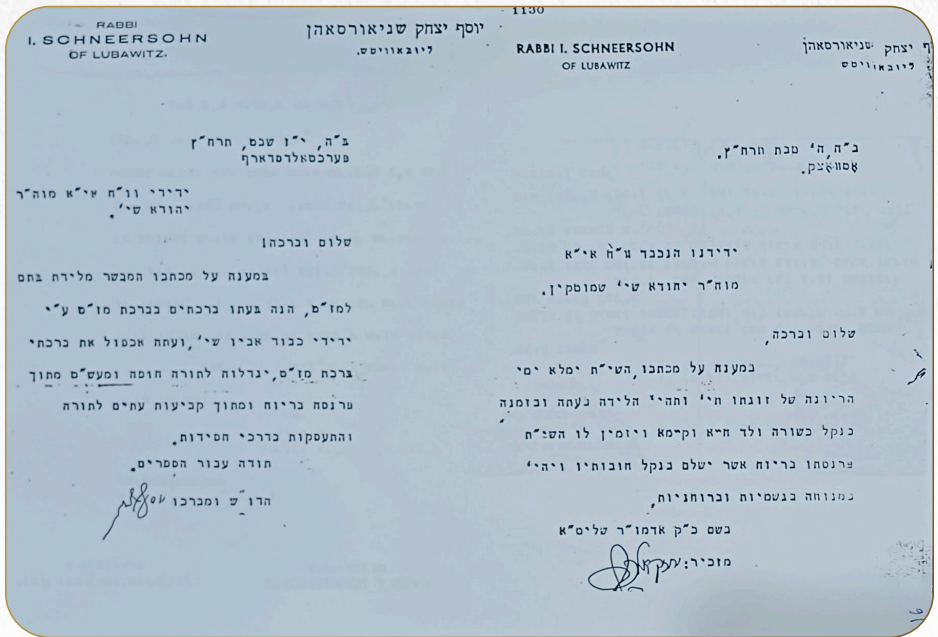
טובה ומוצלחת ויכנו בית בישראל על יסודי התורה

והמצוות,

הדו"ש ומברכט בכונימה ונמ"חט

על שנה טובה ומחוקה בנו"ר,

המכתב לחתונתו של ר' יהודא

המכתב להולדת בתו - אם אבי החתן

שמעון קנין-ה"ח
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

כ"ה. כ"ח ניסן ה'שי"ז
ברוקלין

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג ניסן, בו שואל אודות הצעה
הנכבדה בשביל בהו רבקה חחי'.

ויש לברר השקפחה מצד עצמה מבלי הכרח כלל מן הצד -
בהנוגע להילוק בגיל, ובאם לא איכפה לה כלל הדבר, נכונה ההצעה.

לפלא שאינו מזכיר דבר מפעולותיו ככרס חב"ד, ומניצול
ימי הג הפסח שעברו ביחוד, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

בברכה להרחבה הפרנסה ולכשו"ס

המכתבים לר' יהודא בקשר עם השידוך וחתונת הורי אבי החתן
- הרה"ח ר' אלעזר ע"ה ותבלח"ט מרת רבקה ליפש בט"ז אלול ה'תשי"ז:

סוסקין-ה"א
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
Hyacinth 3-9250

זנדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
איסטרו פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, י"ם סנ"א תשי"ז
ברוקלין, נ. י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' יהודא ש"י

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מיום הנולדת שלנו:

בודאי יתג במנהג אנ"ש בזמן האחרון, בנהינה צדקה ביום ההולדת לפני הפלה שחריה ומנחה, או ביום שלפניו כשחל יום ההולדת בש"ק או ביום טוב לימוד שיעור נוסף והן בחורה הנגלה והן בחורה החסידות עלי' לחורה ביום ההולדת או בשבוע שלפניו, ולימוד שלש השיעורים הקבועים ליום זה "בחומש תהלים ותניא" ביום ההולדת.

ויה"ך מהשי"ת שחיה' שנה הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ויוסיף בלימוד החורה ובקיום מצותי' מחוך הרחבה.

ולהודעתו מקביעות זמן החוננה בחו תחי' עם ב"ג שי' ליום ה', ס"ז אלול הבע"ל,

הנני ביה להביע ברכה מזל טוב מזל טוב, ושחיה' בשעה טובה ומוצלחה, ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי החורה והמצוה, כפי שהם מוצרים במאור שבתורה זוהי חורה החסידות.

והוא נזב' תחי' ירח מהם ומכל יו"ת שיחיו רוב נחה חסידותי'.

בברכה מזל טוב מזל טוב וחספה דהרחקה

האמ"ש
אברהם

במס"כ בהסכמך שלן עם הרא"ם שי' - ימינו לרבני אנ"ש שי', ויעשו שנייהם ע"פ המס' שלהם.

הוסיף בכת"ק ולפרנסה בהרחבה המחכה לבשו"ט

שמוטקין=חייץ
RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

בייה, ד' חשרי תשי"ח
ברוקלין

החיה אי"א נוי"נ וכו'
מוה' יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו עם הפי"נ המוטגרים בו, שקראו בעה
רצון על הציון הקי' של כ"ק מו"ה אדמו"ר זצוקלה"ה נבגים ז"ע.

ולפלא שכוחב ע"ד החחונה רק מלוח ספורות, בה בשעה
שזה זמן דהנחה יסוד לבנין עדי עד ועת הצון, וע"פ סנהג ישראל
נהקוררים אז לעניני חומ"צ, מדברים דברי חורה וחסידות, אף שמעמיד
אני על החזקה שבטח בנדון דידי' הי' זה חזרה דא"ה וקבל הבכ"ן
שמה, בכ"ז יש ריעוחא בחזקה זו- מפני "המנהג" שמפסיקים באמצע כו'
שלחמה-ני ישנם גם מאניש נוהגים כן, ואפילו אח"ל ראזלח לקרחה
עבדה כנימוסא-הרי ישנה בכגון דא הוראה כ"ק מו"ה אדמו"ר, שצוה
להשלים ואח"כ להחיל פעם שני' ולהפסיק.

במ"ש אודות מר שמואל בן נעמי שי' שאנו יודע לצרף
האחיות וכו', יש להחיעץ בזה עם רופא מומחה במצ"ע. וכן למרר
אשר לפעמים חכופות, בכגון דא- בכמה פרטים וענינים מפתחים האנשים
די צרכם, ואפשר גם יוחר מצדק הממוצע, וכשמסורים אותם באופן שיכול
להשתמש בכשרונם הפפותח, לפעמים מתפתחים לאט לאט הענינים שלע"ע
אינו כדבעי.

במח מפריש הנ"ל איזה פרוטות לצדקה בכל יום קודם
חפלה הבקר.

בברכה חתימה וגמתי

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכ"ר

מכתבים להרה"ח ר' יוסף יהודא ליפש ע"ה אבי זקנו של החתן

RABBI J. SCHNEERSOHN
OF LUBAWITZ
770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.
SLOCUM 6-2919

יוסף יצחק שניאורסאהן
ליובאוויטש

ב"ה, י"ד תשרי תש"י
ברוקלין

אג

ידידי וו"ח אי"א מוה"ר
יוסף יהודא שי' ליפש.

שלום וברכה!

במענה על כתבו, השי"ת יחזק
את בריאותו ובריאות ילדיו יחיו ויזמין
שידוך המוכשר לבתו מרת רחל חיי' ובניו
התלמידים יחיו ישליחו בלימוד ובהנהגה
דיראת שמים ויעזרהו השי"ת בהסתדרות טובה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מוזכיר, מ. א. ג. ג.

ליפיש-כתב יד

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

בייה, יא' השרי חשיב
ברוקלין

הח"ח אי"א נוי"נ וכו'
סוה' יוסף יהודא ש"י

שלום וברכה!
מאשר הנני כלה מכחבו מועש"ק, בקשה ברכה
עבור בנו צבי ש"י,

ובעה רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק
סו"ח ארמו"ר וצוקלה"ה נבג"מ ז"י"ע,

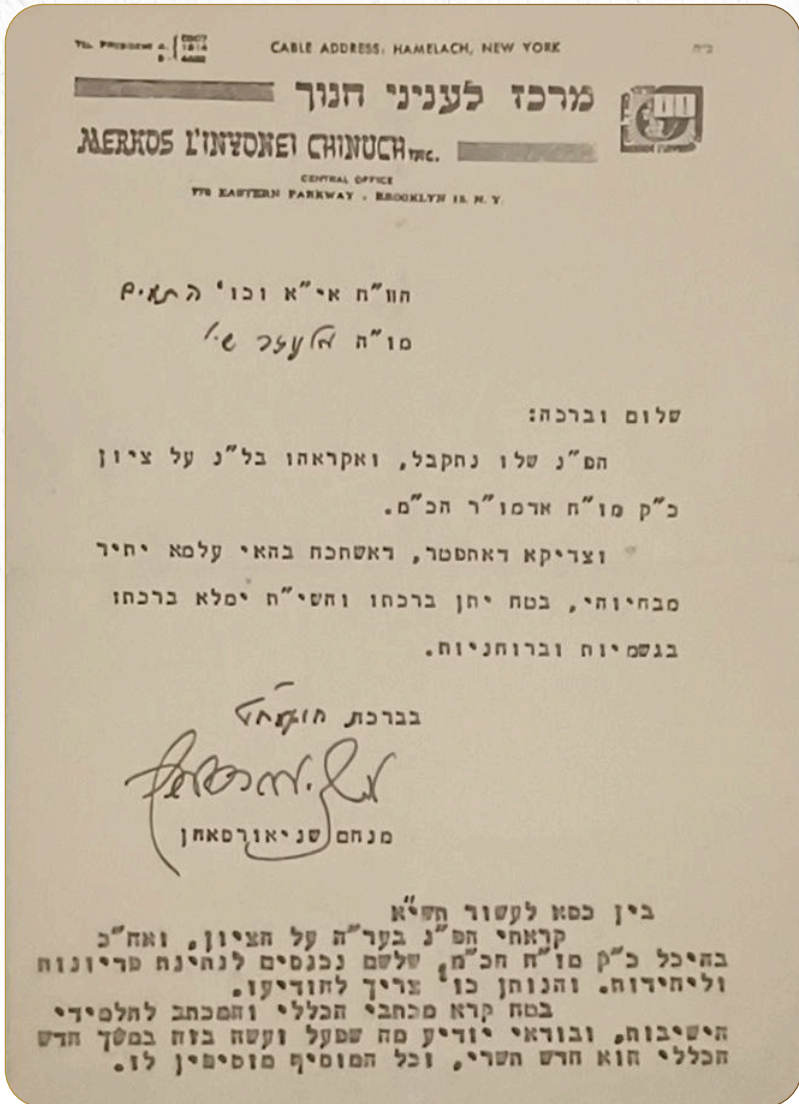
ויהי רצון שכשם שהביא הבקשה כן יבשר טוב
בטוב הנראה והנגלה, והרי נמצאים אנו ביומין זכאין, לאחרי
גמ' החתימה טובה, ובנוסח-הטוב לנו.

בברכה לבשו"ט לחג שמח
[Handwritten signature]

FIRST FOLD

תיקן ל- בברכה לבשו"ט ולחג שמח

מכתבים מהרבי להרה"ח ר' אלעזר ליפשיץ ע"ה - סב החתן

הוסיף ותיקן בכתי"ק התמים מו"ה אלעזר שיי
- בברכת חוגמח"ט

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON

מנחם מענדל שניאורסאהן

Office Address:

Lubavitch, 770 EASTERN PARKWAY
BROOKLYN 13, N. Y.

HYacinth 3-9250

שלהי חשרי ה'חשי"ב
ברוקלין נ.י.

האברך מו"ה א.י.ע.נ.ר.
ש.י.ע.

שלום וברכה!

הפ"נ שלו נחקבל בעחו. ויהי רצון שימלאו

משאלות לבבו לטובה.

בברכת התמדה, שקינה והצלחה בלימוד החורה,

נגלה וחטירות גם יחד, ביראה שמים.

לייטש-כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y
HYacinth 3-9250

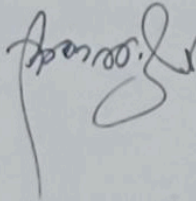
מנחת מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשי"ח
ברוקלין, נ. י.

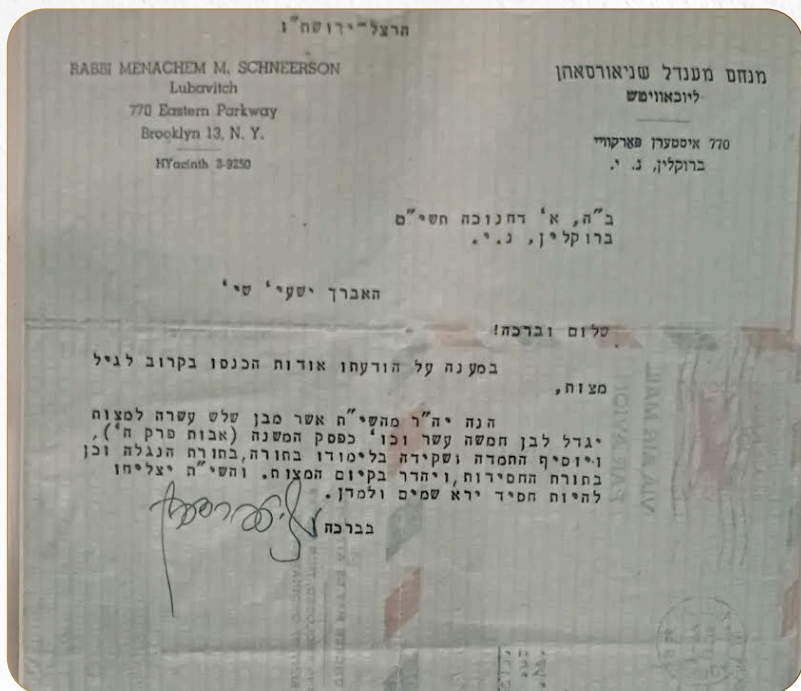
הו"ה אי"א נו"נ' כו'
סו"ה אלעזר שי

שלום וברכה
א'תנ"ל
ולקראת השנה החדשה, הבאת עלינו ועל כל
ישראל לסובה ולברכה, הנני בזה לחביע ברכתי
לו ולכל אשר לו, ברכה כתיבה וחתימה סובה
לשנה סובה ומחוקה בגשמים וברוחניות.

בברכה
א'תנ"ל

הוסיף בכתי"ק מל' נתקבל ולקראת...
- בברכה לבשו"ט

מכתבים מהרבי להרה"ח הרב ישעיהו הרצל שיחי' - רב העיר נוף הגליל - סב החתן

מכתב לבר מצוה

ב"ה, ס"ו ט"ח תשי"ט
ברוקלין, נ. י.

הלמידי ישיבה הערב בשכון בית ישראל
אשר בירושלים ה"ו בארבענו הקדושה
הבנה והכונן במהרה בימינו על ידי
משיח צדקנו

יהושע שמואל למברגר
מרדכי יוסף כץ
רפאל חיים בנימין כהן
יהואל צבי קאטלין
אברהם אייזנבך
שלמה כהן
שמעון וילהלם
ישראל יואל כהן

אברהם אהרן רודנסקי
יעקב הייט קרויזר
אליעזר קאהר
יסקי' קאטל
צבי ויגלר
שלום דוד כץ
אברהם ויגלר

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מכתב-ט"ג בנועם קבלתי.

ולקראת השנה החדשה שבאה עלינו ועל כל ישראל לשובה
ולברכה, הנני בזה להביל ברכתי, לשנה טובה ופחוקה, שנה הצלחה
בלימוד תורתנו הקדושה בשקידה וקיום מצוותי ממוך בריאות נכונה.

בברכה להלמוד תורה ביראת שמים (הי"ק)

מכתב מתאריך מחרת ימי הגאולה י"ב י"ג תמוז ה'תשכ"ט

תיקן והוסיף בכת"י"ק:

הרה"ח,

בברכת הצלחה בכל ענייני נה"ח - חתי"ק

נב. ז"ע נת' מכתבו מט"ו תמוז והפ"נ שבו יקרא בעת רצון על הציון הק'

ות"ח ת"ח על הבשו"ט בענייני נה"ח.

ARON MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYcouth 3-8250

מנחם מענדל שניאורסאהן
ליבאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, מחרת ימי הגאולה,
יב"ג חסד, ה"חשכ"ס.
ברוקלין, נ. י.

הר"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה ישעי' שי'

שלום וברכה!
מכתבו מאד נתקבל.

ובבואנו מימי גאולה כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר היא גם
גאולה כאו"ח מאתנו, בתוככי כלל ישראל,

הנה - כל גאולה ענינה ותוכנה שבאה היא אחרי מאסר וגלות. עוד
יתרה מזה - באה מתוך מאסר וגלות וכלשון חז"ל בזה ובכיוצא בזה: מחוך
אפילה אורה. ואח"ל כל מה דעידך רחמנא לטב עביד. ועוד בה פליש"ט והיא
העולה על כולנה - שהחשך עצמו נהפך לאור ובסגנון חז"ל: גם זך לטובה.

ופירשו רבותינו נשיאינו אשר כך הוא סדר ההנהגה חסד דין רחמים,
ולזאת אחר ענין ומאורע של דין מתעוררת מדה הרחמים שהיא גדולה מדה
החסד שבחלה כנודע שהיא מדה של יעקב נחלה בלי מצרים.

ויהי רצון אשר מחוך הרחבה בגשם וברוח גם יחד יתבונן כאו"ח איך
אשר כל נברא מוגבל הוא ונשמתו, אשר היא חלק אלוהי ממנו, נמצא
במאסר גוף בשר ודם ובכחי" גלות בו וכו', אשר לכן ישם כל גמטו וחפצו
להוציאה ולהעלותה מגלות זה - ע"י תשובה ומע"ט,

ולא ישמע ליצרו כלל ואדרבא ירגיז יצ"ט על יצה"ר ויכרך את יצרו
ועד אשר יגיע לעבודת הוי' ולאחכחו בכל לבבך בשני יציריך.

וכך אתכפיא סט"א ואתהפכת חשוכא לנהורא - מסמך גאולה לגאולה, גאולה
נפשו לגאולה הכלל,

שקורבים את הגאולה הכללית האמתית והשלמה ע"י פסח צדקנו, אשר אז
לילה כמי יאיר והוי' יהי' לך לאור עולם.

בברכת רחמיך טוב ורחמיך טוב
[Signature]

היא גם... ישראל: וכלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו לחגיגת י"ב חמוז הראשונה
(נדפס בסה"מ ש"ח ע" 263): לא אותי בלבד גאל הקב"ה ביל"ב חמוז, כי אם גם
את כל מחבבי חורנתו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה. מחוך
אפילה אורה; מדרש תהלים כב, ז. ליל"ש עקב רמז חתנב. ליל"ש ירמי' רמז שי"א.
ואח"ל... עביד: ברכות ס, ב. טושו"ע או"ח סו"ס רל. לטב עביד... זך לטובה.

החילוק נה" בארוכה במ"א (לקו"ש כרך ב' ע" 393 ואילך). שהחשך עצמו נהפך
לאור: ע"ד הצחות אולי אפ"ל שלכן ברשימות הצ"צ לתהלים (יהל אור) כז, א
בהביאו מרז"ל מחוך אפילה אורה - לא ציינו למדרש תהלים (שמס נלקט ליל"ש)
וגם לא ליל"ש הקודמו (פ' עקב), כ"א לירמי' - דכולי חורבנא (ב"ב יד, ב)
ולכן נקרא שמו ירמי' (קה"ר בתחלתו) והיה ירמי' ירום י' (יל"ש ירמי' רמז
רנז) ולעליוהא. ובסגנון - לטובה: תענית כא, א. ופירשו רבותינו נשיאינו:

אדה"ז (ס' המצוה להצ"צ קיד, ב), אדהאמ"צ (ס' מאה שערים יד, ב) ואדמו"ר
הצ"צ (שם יח, ב. רשימותיו לתהלים ע" צד). - ויש להעיר מדרש תהלים (שם.
בהמשך להנ"ל): מחוך צרה רוחה ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע. וידועה תורת
הבעש"ט ע"ז שהצרה עצמה נעשה צהר (ד"ה הוי' כי גדול. ס' המאמרים אדיש).
רחמים... מדרשו של יעקב: רחמים דא יעקב (ז"ח חוקת נ, ד). וראה ב"ר (פע"ח, ח)
רחמן שבאבות. יעקב... מצרים: שבת קיח, טע"א. חלק... ממש: תניא ר"ב. ולהעיר

מגהות הצ"צ (בס' קיצורים והערות (ע-עג)): ממעל ע"ק כו'. נמצאת... יצרו:
ראה תניא פל"א, פכ"ט. ירגיז יצ"ט: ברכות ה, רע"א. ולהעיר ממאמר אדה"ז
בזה (לקו"ד ח"ג ע' תקנד). בכל... יציריך: ברכות נד, א. נה"ל לקו"ח חוקת נה"ד,
בשני יציריך: תהלים השלימות בזה ראה ירוש' סוף ברכות: אברהם אבינו כו'.
וכך אתכפיא... הכלל: תניא פל"ו. אגה"ק ס"ד. ליגלה כיום נאמר: תהלים קל"ט, יב.

והוי'... עולם: ישעי' ס, יט. וראה יל"ש תצוה רמז שעח. תניא פל"ו. רשימות
הצ"צ לישיע"ט שם משל"ה מס' פסחים (מצה עשירה ד"ב. קנז, א) ועוד. ובשל"ה
כ"ס: יתרון האור מחוך החושך כו' וענין ערה"ז עשית התשובה מכה הגליות
כו' ואח"כ משיח כו' תהלים בראשית ברא ויאמר אליקים יהי אור.

נ.ב.
ז"ע נתקבל מכ' מס"ו חמוז והפ"נ שבו יקרא בעה רצון על הציון הק'. ומה
[Signature]

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

חכם מנחם מנדל שניאורסאהן
ליובאוויטש

770 איסטערן פארקווי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, ט"ו תמוז, ה'תשל"ב
ברוקלין, נ. י.

המח"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה ישעי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב למאז והפ"נ שבהקדמה ע"ה צ"ה ק"ה.

בבואנו זה עתה מימי הגאולה י"ב-י"ג תמוז, גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר
וביחד עם זה גאולת "כל מחבבי וורחננו הק", שופרי מצוה, וגם את אשר בסם
ישראל יכונה",

אשר התבוננות הדרושה בה - עלי' להביא החזקות והוספה בלימוד התורה
ובקיום מצותי' בהדור,

וה"ו עצמו - עסק בתומ"צ - ענין של גאולה הוא, וכמחז"ל אין לך בן
חורין אלא מי שעוסק בה"ת ועשיית מצוה ה"ה מילוי שליחותו של מלך העולם
וכמובן ממחז"ל היו מכבדין את המצות שהן שלוחי ועבר מלך - מלך,

ובפרט אשר בכ"ז זכות אבות מסייעת וכמובן ג"כ מדברי בעל הגאולה
תיכף באחלתא דגאולה זו (ג' תמוז) אשר פתח:

מיר בעטען בא השי"ת, יהי ה' אלקינו עמנו כאשר הי' עם אבותינו אל
יעזבנו ואל יטשנו, השי"ת זאהל זיין מיט אונז, און וועט זיין מיט אונז
כאשר הי' עם אבותינו,

ויש להוסיף הסברה בזה - כי ע"י שאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם הרי
זה שהירש הוא במקום המוריש וכמס"נ תתח אבותיך יהיו בניך - בא בגילוי
ומתבטא במעשה בפועל ועד שבמעשים אלה ה"ה האבות עצמם.

ואף שהמסך בפתיחה הוא: הגם מיר זאינען דאך ניס גלייך צו אבותינו,
וועלכע זיינען געווען בעלי מסירת נפש בפועל ממש צוליעב תורה און מצות,
הנה הצער ע"י והחרטה וקבלת טובה על להבא - מועילין (וכידוע בענין
התשובה) ובפרט כשמצפים לזה - מתאים לביאורו של אדמו"ר הזקן - מסנ"פ
(נפש ל' רצון) מסירת הרצון,

וידועה תורת הבעש"ט: במקום שרצונו של אדם שם הוא כולו,

ומקרא מלא אמר הכתוב - בפרשת שבת י"ב תמוז:

כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו - שכאז"א מבנ"י ה"ה מיוסדים
וחקים כצורים ומגבעות הללו ע"י אבות ואמהות (הנקראים צורים ומגבעות).

ויה"ר אשר יעשה כאז"א בכחנ"ל מחוך מסירת-הרצון האמורה ובתוקף וחוזק
המתאימים באופן דעם לבדי ישכון ובגויים (ובדרכי הגויים) לא יתחשב,

ועד אשר בצדק יאמר: כמות הייתי לרבים ואחה מסתי עז,

וכמחז"ל לבוש של הקב"ה עזו שנאמר לבש הוי' עזו התאזר ונתנו לישראל
שנאמר הוי' עזו לעמו יתן הוי' ירכך את עמו בשלום.

ברכה לבשו"ס בכת"ל
זהו ה"ה י"ב תמוז
ה'תשל"ב

מכתב מתאריך ט"ו תמוז ה'תשל"ב

תיקן והוסיף בכת"ק

מאשר הנני קבלת המכתבים והפ"נ שבהם יקראו על הציון הק'.

ברכה לבשו"ט בכחנ"ל ולהצלחה רבה בהפצת היהדות והמעיינות בפרט חתי"ק

הערצל-

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

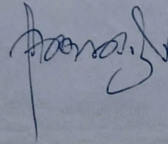
מנחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

ב"ה, אדר"ח אדר"ר תש"ל
ברוקלין

חז"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ הויך
מוה' ישיב' שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולד להם בן למזל טוב,
הנה יה"ר מהשי"ח שיכניסוהו לבריהו של
אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לבריה בן יכניסוהו
לחורה ולחופה ולמעשים טובים, ויגדלו ביחד עם
זוג' חי' מתוך תרחבה.

בברכה מזל טוב

מכתב מאדר"ח אדר"ר תש"ל

הוסיף בכת"ק הרב

MENACHEM M. SCHNEERSON

Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
Hyacinth 3-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן

ליובאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כ"ח טבת תשל"ד
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ כו'
מו"ה ישעי' שי'

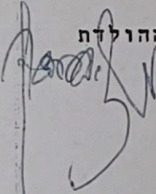
שלום וברכה!

מאשר הנני קבלה מכ' ובו בקשה ברכה
פ"נ מיום י"ט טבה,

ובעה רצון יקרא על ציון כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

דלמאן רבני
הדקלון, הדירה
וכו' - קה"ת יצ"ח
ע"י י"ד י"ד י"ד י"ד
י"ח

בברכה - בקשר ליום ההולדת
- לשנת הצלחה בגו"ר

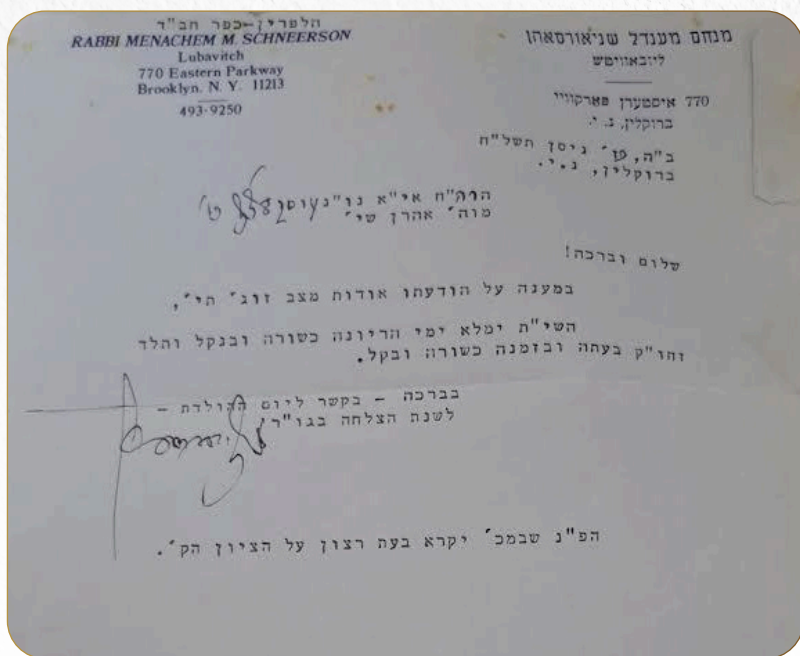

מכתב מכ"ח טבת ה'תשל"ד

הוסיף ותיקן בכת"ק
הרה"ח

בנוגע להצעת הרבנות, הדירה וכו' -
בהתייעצות עם ידידים שעל אתר.

מכתבים להורי הכלה

להולדת אבי הכלה:

תיקן והוסיף בכת"ק
ט' ניסן

הרה"ח .. עוסק בצ"צ כו'

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מנחם מענדל שניאורסאהן
לויבאוויטש

770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, כט"ו תמוז תשל"ח
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו'
מוה' אהרן שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת טיכניסוהו לתורה ולחופה
ולמעשים טובים, ויגדלו ביהוד עם זוג' תי' מתוך
הרחבה.

בברכה מזל טוב

בטח משחתף (קישחתף ביהוד שאת) בהמבצעים, וה'
יצליחם.

הפ"נ שבמכ' יקרא בעת רצונך על הציון הק'.

תיקן ל- הרה"ח

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

הלפרין - כפר

מחם מענדל שניאורסאהו
ליובאוויטש

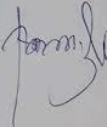
770 איסטערן פארקוויי
ברוקלין, נ.י.

ב"ה, ד' תמוז תשפ"א
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה' אהרן שי'

שלום וברכה!

במענה על ההודעה אודות יום הולדת השלישי של בנם יוסף
שי', הנה מועתק לקטן קטע ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע בניגע למנהג ישראל זה. ויה"ר מהשי"ת סיגדלו ביחד
עם זוג' תי' לחופה ולחופה טובים סובים מתוך הרחבה.

בברכה

וד"ל כ"ק מו"ח אדמו"ר.

.....ובדבר גזיזת השערות -אפשרעניש- הוא דבר גדול במנהג
ישראל ועיקרו הוא בהתינון והשארת פיאוח הראש, וכיום הגזיזה והנחת
הפיאות של הראש, נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת ט"ק וברכות
השחר וברכת המזון וק"ש שעל המטה. והשי"ת יהי' בעזרת שיגדלוהו לחורה
ולחופה ולמעשים טובים מתוך פרנסה בהרחבה ובמנוחה הדעת בגשמיית
וברוחניות.

הפ"נ שמכ" יקראו בעת רצון על הציון הק"ו.

לאפשרעניש של אבי הכלה

תיקן ל- הרה"ח

הלפרין - כפר

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn, N. Y. 11213
493-9250

מחם מענדל שניאורסאהן
ליוכאוויםש

770 איסערן פארקוויי
ברוקלין, נ. י.

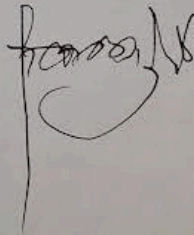
בי"ה, טוי סיון תנשייא
ברוקלין, נ. י.

האברך יוסף שי

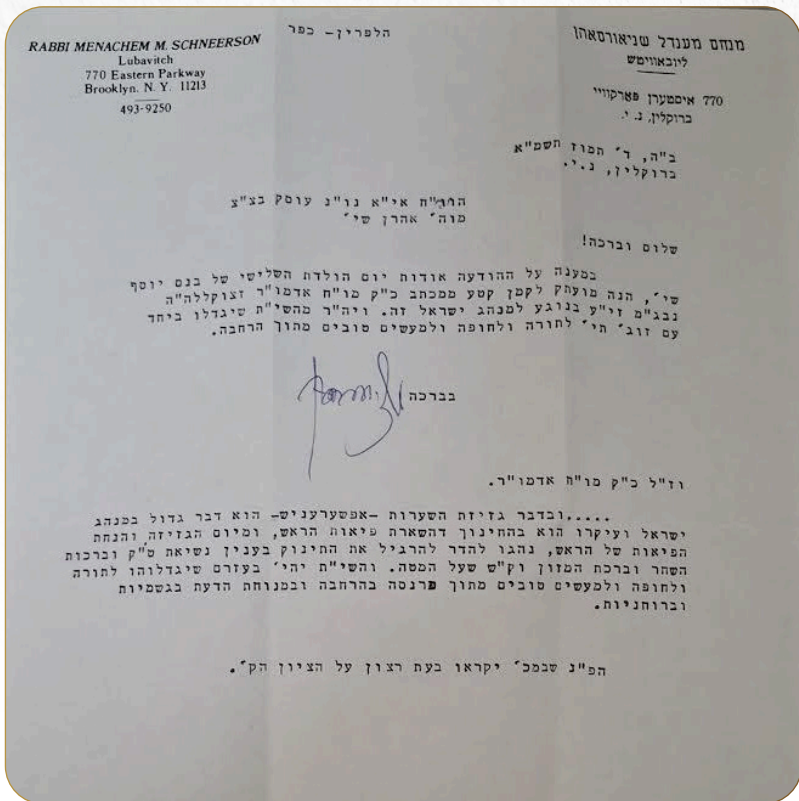
שלום וברכה

במענה על ההודעה ע"ד הכנסו לגיל מצות,

הנה יה"ר מהשי"ת אשר מן שלש עשרה למצות
יגדל לבן חמש עשרה וכו' כפטק המשנה (אבות פרק
ה'), ויוסיף התמדה ושקידה בלימודו בתורה, בתורת
הנגלה וכן בתורת החסידות ויהדר בקיום המצות.
והשי"ת יצליחו להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

בברכה

לבר מצוה של אבי הכלה

לאפשערעניש של אבי הכלה

תיקון ל- הרה"ח

עלי הגהה

על מאמר ויראו את
אלקי ישראל תשי"ט

בס"ד, ש"פ משפטים, מבה"ח אדר ראשון, תשי"ט. הנחה בלתי מוגה.

ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, ויש בזה ב' פירושים. פירוש א' אשר לבנת הספיר ועצם השמים לטהר הם ב' ענינים, ופירוש הב' הוא אשר הם ענין אחד. דבמדרש (פ' אחרי פכ"ג) ובירושלמי (פ"ד דסוכה ה"ג) איתא אשר לבנת הספיר הוא ענין השעבוד בחומר ולבנים שהי' במצרים, שזהו לבנת הספיר, וזהו עד שלא נגאלו (הי' תחת רגליו דמות לבנה ע"ש אני עמו בצרה, או ע"ש וירא את ענינו) אבל משנגאלו היכן היא דרכה של לבנה לינתן שם הי' נתונה, (זהו) אבל ותחת רגליו וכעצם השמים לטהר, שהוא ענין אחד. ובתרגום יונתן איתא דכשהעבדו מצרים את ישראל בחומר ולבנים וכו' ועובר כשתקע עם טיט, ירד גבריאל ועשה מזה לבנה והעלה לשמי שמים ועשה מזה שרפשיף למעלה והאיר כלבנת הספיר שהוא כעצם השמים לטהר שהוא ענין אחד. וצריך להבין ההפרש בין ב' הפירושים.

בס"ד, ש"פ משפטים, מבה"ח אדר ראשון, תשי"ט. הנחה בלתי מוגה.

ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר, ויש בזה ב' פירושים. פירוש א' אשר לבנת הספיר ועצם השמים לטהר הם ב' ענינים, ופירוש הב' הוא אשר הם ענין אחד. דבמדרש (פ' אחרי פכ"ג) ובירושלמי (פ"ד דסוכה ה"ג) איתא אשר לבנת הספיר הוא ענין השעבוד בחומר ולבנים שהי' במצרים, שזהו לבנת הספיר, עד שלא נגאלו (הי' תחת רגליו דמות לבנה ע"ש אני עמו בצרה, או ע"ש וירא את ענינו) אבל משנגאלו היכן היא דרכה של לבנה לינתן שם הי' נתונה, (זהו) אבל ותחת רגליו וכעצם השמים לטהר, שהוא ענין אחד. ובתרגום יונתן איתא דכשהעבדו מצרים את ישראל בחומר ולבנים וכו' ועובר כשתקע עם טיט, ירד גבריאל ועשה מזה לבנה והעלה לשמי שמים ועשה מזה שרפשיף למעלה והאיר כלבנת הספיר שהוא כעצם השמים לטהר שהוא ענין אחד. וצריך להבין ההפרש בין ב' הפירושים.

**תשובה
מהמרי"ל
מיאנאוויטש**

הקדמה

התשובה דלקמן נמצאה בביכל כתיי יחד עם תשובות מכ"ק אדמו"ר הצ"צ נ"ע. התשובה בכללותה נדפסה בשו"ת "שארית יהודה" (קה"ת תשס"ט), או"ח סי' טו (עמ' קמב-קמה) מכת"י אחר.

בכתה"י שלפנינו ה"ה בהעתקת הר"ר ישכר בער הורוויץ ע"ה מו"ץ בק"ק ליובאוויטש (בתקופת כ"ק אדמו"ר הצ"צ) ונמצאו בו קטעים חדשים השייכים לדינא שלא נדפסו בשו"ת "שארית יהודה". התשובה נכתבה ב"יום ג' ו' תשרי" בשנת תקע"ו.

חידוש מעניין מופיע בכת"י זה והוא שיעור "פחות מככותבת" אשר שיעור כ"ק אדמו"ר הזקן נ"ע "והנה ע"ד שיעור פ' מככותבת שיעור רבינו אהמו"ר [אחי מורי ורבי] ז"ל שהוא כמו ערך פ"ק לעקוח בזה"ז, ושיעור השהיי' כמו ה' או ו' מינוטין (הוא כדא"פ⁶³)".

עיקר החידוש הנוסף לפנינו הוא קטע גדול ומעניין מאד הנוגע לדינא, ובו כמה קולות לגבי צום של יולדת שיום הכפורים חל ביום השמיני ללידתה: "ולענין יולדו" אחר ז' אין לי לחדש נגד בעלי ש"ע. אפס כי דרך כלל שמעתי מפי ק' של רבינו אהמו"ר ז"ל נ"ע שצונוי שלא להחמיר כ"כ בחולים בזה"ז שהם חלושי כת, ועפ"י הרוב יש להם מיחוש באברים הפנימי, ועכ"פ בפ' [חות] פחות מכשיעור ידעתי שהיה מקיל לכמה אנשי, והכל לפי הענין אם נ' [ראה] שהשעה צריכה לכך. וכך אני אומר . . . לזאת אין להחמיר כ"כ בפ' [חות] פחו' [ת] מכשיעור. ואף שידעתי נאמנה שבזה"ז רבו נשים צדקניות, ובפרט בביתו של רבינו ז"ל, שבודאי לא תאמר האשה בעצמה צריכה אני, מ"מ עליך לדקדק הרבה בכדי להקל להאכילה, ובפרט שיש בעירך רופא מומחה עליו תוכל לסמוך וככה תתנהג עם הרבנית תחי' . . .".

63 = כדי אכילת פרס.

64 בנו"א: יולדת.

תוכן התשובה: א) אף שלענין ברכה אחרונה פסק רבנו בסדר ברה"נ שהעיקר כהדעה ששיעורו ברביעית בכדי שיעור אכילת פרס, מ"מ לענין יוהכ"פ יש להקל בספק פקו"נ כדעת הרמב"ם ששיעורו בכותבת בכדי שיעור שתיית רביעית.

ב) לענין ז' ימים ליולדת, לכאורה נראה להוכיח שצריך ז' מעל"ע, דלא כנפסק בשו"ע, אבל אין להקל אלא כשיש עוד צד להקל [וראה שו"ת צמח צדק או"ח סי' סג].

על תשובה זו העיר כ"ק אדמו"ר בגליון: **שקו"ט בזה בגולת עליות מקואות קכז, ד [פ"י מ"ו פסקא ב].**

כללי העריכה:

א. נוסח התשובה דלקמן (המובא בפנים) הוא הנוסח דכתה"י, ובשוה"ג צויינו ההשוואות לתשובה הנדפסת ב"שארית יהודה" (ובאו בשם 'נו"א' = נוסח א').

ב. התיבות המודגשות בתשובה זו הם התיבות שנוספו ע"ג התשובה הנדפסת ב"שארית יהודה" (לבר מההשמטות ושינויי-הנוסחאות שצויינו בשוה"ג).

ג. פעמים שהושלמו תיבות בגוף התשובה [בסוגר מרובע].

ג. כמו"כ נוספו בשוה"ג הערות ומ"מ.

תודתינו נתונה למערכת הוצא"ס "אוצר החסידים - קה"ת" על רשותם ועזרתם להוצאת תשובה זו.

תשובה מהמהרי"ל מיאנאוויטש אחי כ"ק אדה"ז

השלמה לשו"ת "שארית יהודה" – או"ח סי' טו

נדפס בס' שארית יהודה

ביום אתמול יום ב' ה' תשרי לעת ערב תקע"ו קבלתי שני מכתבים הבאי' כאחד בדבר אשתך⁶³ שילדה בצ"ג⁶⁴, ויו"כ הוא יום ח', דלפי פסק הש"ע אסורה לאכול אפי' אמרה צריכה אני, ועוד חקר אם תוכל לאכול פחות מכשיעור עכ"פ, שאודיענו שיעור ככותב' בזה"ז⁶⁵, וגם לענין שיעור צירוף שתי⁶⁶, אם כדי שתיית רביעית או כדי א"פ⁶⁷, לפי מ"ש רבינו אחמו"ר ז"ל בהל' ברכות הנהנין ששיעור צירוף שתיי' הוא כדי אכילת פרס. ולא מזיגנא רישאי עד שגמרתי עין עיוני בלילה.

והנה ע"ד שיעור פ' מכותבת שיעור רבינו אחמו"ר ז"ל שהוא כמו ערך פ"ק לעקוח בזה"ז, ושיעור השהיי' כמו ה' או ו' מינוטין (הוא כדא"פ⁶⁸). ועי' ד⁶⁹ אשר נסתפקת בענין שתיית טייא או קאווי חמין, אם מצטרפין לקולא בכדי שתיי' רביעית בינונית או בכא"פ, לפי שמצאת בבה"נ⁷⁰ של רבינו אחמו"ר ז"ל (בפרק ח' הלכה ו') שהעיקר אם לא שהה בכא"פ מצטרפין.

דע לך אה' כי בפ'י שמייע ליה מיניה דמר אחאי ז"ל, שכ"כ לפי שלא סמך

בנו"א: בדבר האשה. 63

= בצום גדליה. 64

בנו"א: אך אם יאמר הדאקטער שמוכרח מחמת חלישותה שתאכל פחות מכשיעור. 65

בנו"א: אזי לענין שיעור צירוף שתייה. 66

= אכילת פרס. 67

= כדי אכילת פרס. 68

= ועל דבר (כ"ה בנו"א). 69

= בברכת הנהנין. 70

עמ"ש המ"א⁷¹, דצירוף דלענין ברכה תליא בפלוגתא דהרמב"ם⁷² והראב"ד⁷³ שבטש"ע ה' יו"כ⁷⁴. אלא אפי' להרמב"ם דס"ל דאם שהה יותר מכדי שתיית רביעי' אינו מצטרף, היינו דוקא ביו"כ ששיעורו מלא לוגמא⁷⁵, שהוא פ' מרביעית⁷⁶. אבל בברכה אחרונה ששיעורה ברביעית⁷⁷, אין סברא כ"כ לשער שתיי' רביעית שבמהרה בכדי שתיי' רביעי' בשתיי' בינוני'.

ומשה⁷⁸ בנזיר ששיעורו ברביעי' יין כ' הרמב"ם פ"ה מה' נזירו⁷⁹, דשיעור הצירוף בכא"פ. ומ"ש בפ"ד מהמ"א בשאר איסורי' נמי דהצירוף בכדי שתיי' רביעי', היינו משום דס"ל נמי דבכל האיסורין איסור השתיי' כאיסור האכילה בכזית. דלא כמ"ש הכ"מ בספ"ג מה' ברכות⁸⁰ בפשיטות, דכל איסורי משקין ברביעית, בלי שום ראייה. ואדרבה⁸¹ בפ"ו מהמ"א⁸² כתב גבי האוכל דם בכזית, וסתם דרך אכילת דם היינו שתיי', מדלא פי' דהיינו דוקא בהקפואו ואכלו. וכן בהמחה את החלב וגמעו לא נתן שיעור אחר מבאוכל⁸³. ולענין תרומה בפ"י מה' תרומו⁸⁴ כ' הרמב"ם בהדיא דשיעור שתיי' כשיעור אכילה בכזית. והיינו דלא כ' בפ"ד⁸⁵ אלא רביעית של סתם יינם, ומסתם יינם בלבד אין ללמוד לשארי ענינים. ע"כ הן הן הדברים ששמעתי מפיו הק'.

-
- 71 בנו"א: (סי' ר"י סק"א). ושם "ולענין שתיה עי' סי' תרי"ב שיעור הצירוף".
- 72 הל' שביתת עשור פ"ב ה"ד (שתה מעט וחזר ושתה, אם יש מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית מצטרפין לשיעור ואם לאו אין מצטרפין). הל' מאכלות אסורות פ"ד ה"ט (השותה רביעית של סתם יינם מעט מעט, או שהמחה את החמץ בפסח או את החלב וגמעו מעט מעט, או ששתה מן הדם מעט מעט, אם שהה מתחלה ועד סוף כדי שתיית רביעית מצטרפין, ואם לאו אין מצטרפין). הל' תרומות פ"י ה"ג (שתה וחזר ושתה, אם יש כו' מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית הרי אלו מצטרפין).
- 73 ראב"ד הל' תרומות שם (נראה שאף לשתיה בעינן כדי אכילת פרס).
- 74 שהובא בשוע"ר סי' תריב ס"ו. ושם הביא דעה הא' בסתם שהשיעור הוא בכדי שתיית רביעית, ורק לכתחלה יש להחמיר כיש אומרים שמצטרפות בכדי אכילת פרס. וש"נ.
- 75 כמבואר בשוע"ר שם סי"ב, וש"נ.
- 76 ראה שוע"ר סי' קצ ס"ו (באדם בינוני הוא רק רביעית), וש"נ.
- 77 רמב"ם הל' ברכות ה"ב. שו"ע רס"י רי. סדר ברה"נ לרבנו פ"ח ה"א (חוץ מיון, שיש מסתפקים).
- 78 = ומשום הכי נמי.
- 79 ה"ב (אם שתה רביעית יין), וה"ד (יין שנתערב בדבש כו' וכן הצמקין שדרסן עם הגרוגרות וטעם הכל טעם צמקין כו', בכדי שלש ביצים).
- 80 ה"ב (ומ"ש רבינו דשיעורא דמשקין ברביעית, טעמו מדאשכחן בעלמא לענין אכילת איסורין, דחייב בשתיית משקין אסורין ברביעית).
- 81 הלכה א. וראה גם פ"ב ה"ט-י.
- 82 = מהל' מאכלות אסורות.
- 83 הלכה א. וראה גם פ"ב ה"ט-י.
- 84 ה"ב (וכשם שאכילת תרומה בכזית כך שתייה בכזית).
- 85 ה"ט, כמועתק לעיל.

וממוצא דבר נשמע דלענין יוה"כ⁸⁶, יש לסמוך שפיר על הרמב"ם, משום דלפמ"ש⁸⁷ אידחי לה ראיית הראב"ד⁸⁸, מפסול גווי, דפסול גווי⁸⁹ נמי שיעורו ברביעית וממילא בעינן לצירוף שיעור גדול יותר, וכמו בנזיר דלעיל (וע' בכ"מ פ"י מה' תרומו' דלעיל ב' [שם] מהרי"ק שתי' בע"א⁹⁰, והוא נכון ג"כ, ואף הפר"ח קלטי' קצת, אלא שכי' ומ"מ אינו מחוור והביא ראי' מהגמ', ואין דבריו מוכרחים) משא"כ לענין יוה"כ.

וא"כ כיון דכשל עוזר נפל עוזר, והדרין לכללין דקשה לסתור התוספתא המפורשת⁹¹ במקומה. ועכ"פ גבי חולה דס' [פק] נפשות להקל ודאי יש להקל כדעת הרמב"ם (ואפשר דגם הפר"ח יודה בזה).

ולענין יולדו⁹² אחר ז' אין לי לחדש נגד בעלי ש"ע⁹³. אפס כי דרך כלל שמעתי מפי ק' של רבינו אחמור"ר ז"ל נ"ע שצונו שלא להחמיר כ"כ בחולים בזה"ז שהם חלושי כת, ועפ"י הרוב יש להם מיחוש באברים הפנימי', ועכ"פ בפ' [חות] פחות מכשיעור ידעתי שהיה מקיל לכמה אנשי', והכל לפי הענין אם נ' [ראה] שהשעה צריכה לכך. וכך אני אומר (גם באשתך) שעם היות שהפוסקי' החמירו ביולדו' אחר ז' אפי' אמרה צריכה אני מחמת לידה כל שאינה אומרת שצריכה מחמת חולי אחר, מאן מפיס האידנא לומר שצריכה מחמת לידה דוקא ולא מסבה אחרת, ובפרט במפונקי' הרכים והענוגי' כביתו של רבינו ז"ל בכללותם, קרוב הדבר לבוא לידי סכ' [נ]ה ח"ו, ואפי' מחמת לידה גופא יכול להתהוות איזו ס' [י]בה שאינה כדרך היולדות דעלמא וד"ל. לזאת אין להחמיר כ"כ בפ' [חות] פחו' [ת] מכשיעור. ואף שידעתי נאמנה שבזה"ז רבו נשים צדקניות, ובפרט בביתו של רבינו ז"ל, שבודאי לא תאמר האשה בעצמה צריכה אני, מ"מ עליך לדקדק הרבה בכדי להקל להאכילה, ובפרט

86 שהובאו בשוע"ר סי' תריב סט"ו ב' הדעות, ומסיק שלכתחלה יש להחמיר שמצטרפות בכדי אכילת פרס.

87 = דלפי מה שנתבאר.

88 בהל' תרומות פ"י ה"ג כתב הרמב"ם "מתחלת שתייה ראשונה עד סוף שתייה אחרונה כדי שתיית רביעית", וע"ז כתב הראב"ד: "אמת הוא שכן מצא בתוספתא, אבל במסכת כריתות פרק אמרו לו אכלת חלב (ג, א) נראה שאף לשתייה בעינן כדי אכילת פרס". והיינו מ"ש שם לענין פסול גויה ששיעורו ברביעית בכדי שיעור אכילת פרס, כמבואר ברמב"ם הל' אבות הטומאה פ"ד הי"א). ומזה שהראב"ד משהו כולם, מובן שהוא חולק על הרמב"ם גם לענין יוה"כ. והן ב' הדעות שבשוע"ר סי' תריב סט"ו.

89 בנו"א: גויה.

90 = בענין אחר.

91 יומא פ"ד ה"ד (לגירסתינו): אם יש מתחלת שתייה ראשונה ועד סוף שתייה אחרונה כדי

שתיית רביעית מצטרפין.

92 בנו"א: יולדת.

93 שנפסק בסי' תרי"ז ס"ד, ובשוע"ר שם ס"ח וסי' של ס"ו, כדברי תרומת הדשן סי' קמה,

שימים אלו אין מונין מעת לעת אלא לפי ימי בראשית, אף שלא כלו ז' מעת לעת מלידתה.

שיש בעירך רופא מומחה עליו תוכל לסמוך וככה תתנהג עם הרבנית תחי'.

ומדי דברי לא אוכל להתאפק עצור במלין, מה דאגב עיוני קשי' ליה טובא בתה"ד סי' קמ"ח, והביאו בש"ע⁹⁴ בלי חולק, דימים אלו אין מונין מע"ל⁹⁵ (הגם שבנ"ד אין נ"מ כ"כ, שבוודאי לא תאמר **אשתך** צריכה אני כמ"ל). וע"ש שנדחק לחלק בין שאר בריאות הגוף מחולי אחר⁹⁶ ובין הבריאות מחולי הלידה⁹⁷, ואני בער ולא אדע מאין הרגלים לחלק. שהרי מצינו כ"פ⁹⁸ בש"ס דחשבינן שעות להחיות המכה, כמו מכת בתולים דר"פ תינוקות⁹⁹ דבעי לילה או יום או חצי לילה וחצי יום, כדרך שאמרו ביי"נ ובטהרות, ולא חילקו ביניהם¹⁰⁰. ולענין וסתות חידוש הוא שחידשו הפוסקים, דלא ילפי' מהתם, לפי שמהלך הדמים תלוי בזריחת השמש, וכמו שהביאו ראי' מהמדרש¹⁰¹ ע"פ אקרא לאלקים גומר על¹⁰² ע"ש.

והראי' שהביא מהתוס'¹⁰³ דגיתין¹⁰⁴ תמוה, שבנה בנין קבוע על יסוד רעוע, שאפשר לומר שאין כונת התוס'¹⁰⁵ ודוחק לומר¹⁰⁶ אמ"ש בתחלת דבריהם דבעי' מע"ל, אלא אסוף דבריהם דצ"ל דעובדא הוה בתוך ז', דזהו באמת דוחק גדול, דכל כה"ג ה"ל לגמי' לפרושי¹⁰⁷.

-
94	בנו"א נוסף: (סי' תרי"ז ס"ד).
95	= מעת לעת.
96	דחשבינן ביה מעת לעת.
97	דחשבינן בהם ימי בראשית.
98	= כמה פעמים.
99	נדה סה, ב: כדרך שאמרו בטהרות כך אמרו ביין נסך, וכמה עונה א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן או יום או לילה ... חצי יום וחצי לילה. וברש"י שם ד"ה בתקופת: דהוי עונה שלימה של י"ב שעות. וכ"ה בטוש"ע יו"ד סי' קלח ס"ו (לענין יי"נ): י"ב שעות. וברמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"א הי"ז (לענין טהרות): שתיים עשרה שעות.
100	דקו"ל שלעולם העונה היא יום או לילה, ולא י"ב שעות דוקא (שוע"ר סי' קפד ס"ק יב, וק"א שם ס"ק ג, ושי"נ).
101	ירושלמי נדרים פ"ו ה"ח. ראה שוע"ר סי' קפט ס"ק כג.
102	תהלים נו, ג.
103	בנו"א נוסף: פ"ק.
104	בנו"א נוסף: (דף ח' ע"ב ד"ה אע"ג).
	שהתיירו (עירובין סח, א) להחם מים לתינוק קודם מילתו ע"י נכרי, אגב אמו, אם היא אומרת שצריכה מים חמים. וכתבו ע"ז התוס' שם: ודוחק לומר דמעט לעת בעינן והא עובדא הוה תוך ז' של מעת לעת. ומפרש דבריו בתרומת הדשן שם, שלפי האמת לא בעינן מעת לעת אלא ימי בראשית, ולכן יום מילתו חשיב יום שמיני ללידתה, ואסור לחלל עבורה את השבת, אלא ע"י נכרי. וע"ז כותב כאן שהפירוש הוא, שאף שלפי האמת בעינן מעת לעת, מ"מ מיירי כאן שכבר עברו ז' מעת לעת, ולכן אסור לחלל עבורה את השבת, אלא ע"י נכרי.
105	בנו"א נוסף: [ב]מה שכתב.
106	בנו"א נוסף: דקאי.
107	דקו"ל כרבי יהודה (שבת עה, א) שיש מפרק שלא בגידולי קרקע, מאדמרינן (כתובות ס, א) גונח יונק חלב בשבת מ"ט מפרק כלאחר יד הוא ובמקום צער לא גזרו רבנן.

וכה"ג מצינו הסוגי' בתוס' בכמה דוכתי, ואחת מהן בפ' כלל גדול ד' ע"ג סע"ב ע"ש במ"ש. ואין נראה לומר דאף לרבנן כו'. ובודאי זה אמת דלרבנן נמי אסור משום שבות, כדאי' בפ' המצניע¹⁰⁸ דאפילו רבנן דפליגי אר"א, אפי' את"ל דפליגי נמי אחולב, מ"מ הרי א' [מרו] בהדיא א' זה וא' זה משום שבות. אלא הא דכתבו דאין נ' לומר כו' קאי אסוף דבריהם, דוק ותשכח דהכי הוא.

וכיון דמהתוס' דגיטין אין ראייה, והרא"ש¹⁰⁹ כ"כ בפ' (ומ"ש¹¹⁰ בפר"א דמילה¹¹¹ תי' אחר, היינו משום שהי' דוחק בעיניו להעמיד סוגיא זו בענין זה דוקא, וכמש"ל לדעת התוס'), וגם הסברא נוטה לכך.

והרא"ש שהביא¹¹² מהבראת התינוק¹¹³ היא ראי' גמורה שאין עליה תשובה, אם לא מדוחק, שנדחק בתה"ד לחלק ביניהם בלי סברא וראי' ברורה.

לזאת היתה דעתי נוטה דבעי' מע"ל דוקא. אך לפי שלא מצאתי לי חבר ולא רב, שכל מפרשי הש"ע לא עמדו בזה, מוכרח אני לבטל דעתי. אלא אם כן יש עוד צד להקל, כ[ג]ון שנראה איזה חלישות, אעפ"י שאי אפשר להעמיד הדבר על בוריו, לבי אומר לי בטח שהמיקל לא הפסיד. ובפרט שמדברי הר"ן¹¹⁴ ב¹¹⁵ רמב"ן יש לומר, דכל שאמרה צריכה אני, אפילו אחר ז' מאכילין אותה, כמו חולה דעלמא, ואין חילוק בין אם אמרה צריכה אני מחמת חולה או מחמת לידה¹¹⁶. ואינו דומה למלאכה בשבת¹¹⁷, כי באכילה שייך לב יודע מרת נפשו טפי.

וע' מ"א¹¹⁸ בשם רדב"ז שמחלק ג"כ בין מלאכת שבת לאכילה. אלא דעיקר

וכתבו ע"ז התוס' שם: ואין נראה לומר דאף לרבנן אסור מדרבנן דמיחזי כמפרק, ואע"ג דלא אסירא אלא מדרבנן לא שרי אלא משום דאיכא תרתי כלאחר יד ובמקום צער.

108 בנו"א נוסף: (ד' צ"ה ע"א).

ושם: הרודה חלות דבש, שגג בשבת חייב חטאת הזיד ביו"ט לוקה ארבעים דברי ר' אליעזר, וחכמים אומרים אחד זה ואחד זה אינו אלא משום שבות..

109 בנו"א נוסף: (פ' מרובה סי' ט"ו). [הובא בתרומת הדשן שם].

110 בנו"א נוסף: הרא"ש.

111 בנו"א נוסף: סי' ב'.

112 בנו"א נוסף: בתרומת הדשן.

113 בנו"א נוסף: לענין מילה, דממתינין לו ז' ימים מעת לעת (כדאמרינן בר"פ הערל ד' ע"א).

114 אוצ"ל: שמדברי הר"ן (יומא א, א ד"ה ולענין: מכאן ואילך הרי היא ככל הנשים לתענית

יוה"כפ), ורא"ש (יומא פ"ח ס"ה) בשם הרמב"ן (תורת האדם, ענין הסכנה: מכאן ואילך הרי היא כשאר כל האדם).

115 = בשם.

116 כפי שמחלק באיסור והיתר כלל ס' סי' ב. ונפסק בשוע"ר סי' תריז ס"ד.

117 שנפסק בשוע"ר סי' של ס"ה: ומסוף ז' ואילך אפילו אמרה צריכה אני אין מחללין עליה.

118 סי' תריח ס"ק ג, וכ"ה בשוע"ר שם ס"א: "אפילו מאה רופאים אומרים ... שמאכל מזיק לו

שומעין לחולה שבראי הוא צריך לכך". אבל בסי' שכח ס"ק ג, וכ"ה בשוע"ר שם ס"ב: "ואם הרופא אומר שאותה התרופה מזיק לו שומעין לרופא".

החילוק בין תוך ז' לאחר ז' הוא בסתם, בשלא אמרה א"צ, דבתוך ז' מאכילין אותה ולאחר ז' אין מאכילין אותה, כל שלא אמרה בפ"י צריכה אני כחולה דעלמא. אלא דהש"ע¹¹⁹ ¹²⁰תפס ליה הרא"ש ב' רמב"ן, ומפרשי הש"ע לא דברו בזה, אין בידי להכריע. אבל תוך ז' מע"ל, ויש צד אחר, יש להקל לענין פחות מכשיעור על כל פנים.

וזו"ז¹²¹ יקבל החו"ש ומז"ט וס"ט לו ולכב"ב¹²² הרב כנפשמ ונפש דבש"ת מאהבה

יהודה ליב
יום ג' ו' תשרי

בנו"א: מאחר שהשו"ע.	119
ס"י תריז ס"ד: מכאן ואילך הרי היא ככל אדם.	120
= וזולת זה.	121
= ולכל בני בית.	122

ב"ח. ירושלים ל א"ר ר"ה קדושה תשנ"ג

המחלה המורס מצמ וכו' כולד קדושה אמורה אלוהית
הר"ב כי הנה מצנח שניאוסן ג"ס"א.

אמ"ל מק"ל בבאד האו"ל

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

המחלה המורס, כי כל קדושה גמל המנה אפ"ן

לחביבותא דמילתא מובא כאן צילום מכתב מהפני מנחם מגור לרבי בקשר
לחתונת בנו ר' שאול [ע"ד שידוכו עם נכדתו של ר' בערל משה שמוטקין]
"שיש קבלה מאדמו"ר בעל הצ"צ.. מאדמו"ר הזקן שיש להשתדך עם זרעו
של ר' מנשה מאיליא הגם שלא היו מן החסידים כמפורסם"

הגהות התוי"ט

הקדמה

הספר "תורת החטאת" לרבינו הרמ"א זללה"ה, מספרי ההלכה הנפוצים ביותר בפולין ואשכנז, כולל כמאה הגהות בעצם כתב יד קודש רבינו יום טוב ליפמן העלער זללה"ה (ה'של"ט - ה'תי"ד), תלמידו הגדול של מהר"ל מפראג, אב"ד קראקא והידוע בכל תפוצות ישראל על שם חיבורו הכולל "תוספות יום טוב".

זיהוי כותב ההגהות עולה מתוכו, כאשר במקו"א (הגהה לכלל כג דין ג) כותב המגיה: **ואני תירצתי בספרי לחם חמודות וכו'**. ואכן דברים ככתבם מופיעים בספרו דברי חמודות על אתר.

ואף שאר ההגהות שבחיבור, הגם שניתן לקבוע את זהות כותבן לפי צורת הכתב השווה לגמרי לאותה הגהה בה גילה הכותב את שמו, מ"מ לא סמכנו על טביעות עיננו בלבד: בהמשך דברינו, העתקנו כשבעים הגהות מגליון הספר, והראנו באצבע את דמיונם המוחלט לדברי רבינו ה'תוספות יום טוב' בחיבוריו, דברי חמודות (הנקרא בעבר לחם חמודות) ותורת האשם (על חיבור זה, להלן).

יש ודמיון הדברים מפתיע עד שהוא קרוב להיות אות באות תיבה בתיבה, ואף שאר ההגהות, זהות בתכנם באופן מוחלט לחיבורים הנזכרים. עד שתוכן מעיד על הות מחברן הוא ניהו רבינו יום טוב ליפמן העלער זללה"ה.

על חשיבות תורתו של בעל התויו"ט, למותר להאריך, אך מ"מ מילים מספר על משנה חשיבות שיש בהגהות אלו ויחסם לחיבור 'תורת האשם', הוא חיבורו הגדול של בעל תויו"ט על 'תורת החטאת'.

באוצר הספרים הידוע של הגאון הרד"א אופנהיים זצ"ל (הנמצא כיום בספריית האוני באוקספורד), מצוי כתב יד המחזיק פירוש רחב על ספר תורת החטאת של הרמ"א. כתב היד זוהה כחיבור 'תורת האשם' של בעל התוספות יום טוב, חיבור עליו ידענו מאזכוריו בחיבוריו השונים של רבינו: תוספות יום טוב, מלבושי יום טוב, ועוד. כמו"כ ממובאותיו ע"י מהר"ר יעקב רישר ז"ל בחיבורו סולת למנחה. מכתב יד זה הופיע החיבור בשנת תשל"ז ע"י נכדי רבינו האחים הרבנים למשפ' ה"ר.

אכן החיבור אשר במקורו היה שלם ואף כולל הקדמה, לא השתמר בשלימותו בכתב היד היחיד של החיבור, והרי הוא חסר בראשו – מן ההקדמה עד אמצע כלל ט, בסופו – מכלל צ ואילך, כולל כל סימני הספר (המכונים רמזים) שהם כידוע חלק בלתי נפרד מן החיבור, ואף באמצעו – מסי' סא ועד סי' עה.

ואילו הספר שלפנינו כולל הגהות מתחילת הספר, ועד הגהות רבות על 'רמזי הספר' הבאים בסופו. לאמור, אף במקומות שלא זכינו לחיבור תורת האשם, יש לפנינו מדברי רבינו בכתב יד זה.

זמנם של ההגהות מוכח מתוכן שנכתבו אחר חיבור דברי חמודות, וקודם חיבור תורת האשם. חיבור דברי חמודות נכתב כמובן לפני שנת שפ"ח, היא שנת הופעתו לראשונה בדפוס, ואילו תורת האשם נכתב לערך משנת שצ"ד ואילך, הרי שהגהות אלו נכתבו בין השנים שפ"ח לשצ"ד.

[מתוך תוכן ההגהות וצורת הכתב, מוכח שלא בזמן אחד נכתבו כולן, לאמור, שקד רבינו על טופס זה, הגיהו וחזרו והגיהו וללמד יצא על חשיבות טופס זה בעיני רבינו ויעודו לשמש כתבנית לחיבורו הכולל 'תורת האשם'].

תוכן ההגהות הינו מלא וגדוש ב: הגהת הספר מריבוי שיבושיו, השוואת שיטת הרמ"א כאן עם מסקנתו בהגהותיו על השו"ע, פירוש דברים סתומים בספר, מובאות מדעת מהרש"ל במקום שדעתו שונה מהמחבר, ועיונים בחיבור עצמו.

כדרכו לא פוסח רבינו אף על צדדיו החיצונים של החיבור: בצד הקדמת הספר תורת חטאת הגיה רבינו, הגהה קצרה והיא שופכת אור אודות דבר שנתלבטו בו רבים: הכינוי 'כלל וסימן' שנתן הרמ"א לכל אחד מפרקי הספר, ע"כ כותב רבינו בגליון (הובא לקמן הגהה א'): **ומפני כן כת' בכל כלל גם סי', לרמוז על סימני הש"ד [= השערי דורא], וקראו כלל לפי שכולל הרבה דיני'.**

כאמור מעלה רוב ההגהות שבספר מצויות בסגנון זהה ממש ב'דברי חמודות' או ב'תורת האשם' ובמקרים לא מעטים בשניהם גם יחד, ע"כ צויינו בשולי הגליון ההשוואות לשאר ספרי רבינו. לצד זה ישנן לא מעט הגהות חשובות ומלאות ענין שלא בא זכרם בחיבורים אלו והרי הם כתורה חדשה לה זוכים אנו עתה משולחנו של התויו"ט. ואין לתמוה ע"כ, שהרי מצינו הערות על ספר תורת החטאת, שכתבם רבינו בספריו 'לחם חמודות' ו'דברי חמודות' ולא הזכירם רבינו בחיבורו 'תורת האשם', ואלה הן הגהות שאין מקום לחשוד שמא חזר בו בחיבורו המאוחר יותר.

הטופס שלפנינו על ריבוי הגהותיו, הרי הוא איפוא כאבני בנין מהם נוצר

החיבור הגדול תורת האשם. ואחרי כל המתואר לעיל על חסרונו של חיבור 'תורת האשם' כפי שבא לידנו, הרי הוא משמש גם כהשלמה וכמילואים לחסרון החיבור הנזכר, ואף מוסיף עליו בהגהות רבות חדשות שהן כתוספת לחיבור כולל זה.

עקב העבודה הרבה בהכנת קונטרס זה לא אסתייעא מילתא לברך על המוגמר ולהשלימו, אשר ע"כ יובאו לקמן רק 55 הגהות (מתוך כ-100 הגהות) ועוד חזון למועד להוציאם לאור.

כהנ"ל הובא ונערך ע"י הת' **דוד יהודה שיחי' חיימוב**, ותודתינו נתונה לו ע"כ. כל הזכויות על כתיב"י ופיענוחו שמורות למכון "בית גנזי" - להוצאת כת"י מרבוה"ק מכל הדורות.

ידוע מאמר החכם "כשם שאין לבר בלא תבן כך אין ספר ללא שגיאות", אדר ע"כ נודה לכל מוצא טעות ולכל המוסיף הערה או הארה לשולחן למייל מכון "בית גנזי": byysgnwzyy@gmail.com, שלא נשכן באהלינו עולה (לה"כ איוב יא, יד. ראה כתובות יט, ב).

מליחה

באורחות חיים רכלים של גרים שהודחו
 יפה מותר ליתן כחן תבלין או בעל או
 שאר דברי חרימים שאינו מוצי' דבר קשה
 יבש ביבש על כל ודלא כאיסור והדרת
 הארוך דבת כלל ג' דלכתחילה יש ליתר
 דילמא הוה שומן בקערה דלחא לא
 חיישינן מיהו אם היה שם שומן אסור
 וכתבו החוסמות והס' ג' מהס' ג' בכל
 זה תבא עליו ברכה ועל כלל וס' ג' ג' ו' ח'
 כתב הרשב"א בתשובה והניאו
 בירושק רשותו למלוח בשר
 בכלי של גרים דמכניסין בו יין לקיים
 דמלח אינו מפליט כו' ויש ללמוד ממנו
 דאף בכלי שאינו מנוקב אמרינן דאינן
 מלח מפליט מיה שנתוכו וכן משמע
 מדברי כל הפוסקים דלא חלקו בדבר ודלא
 כאיסור והת' הארוך דבת הא דאין מליחה
 לעץ דווקא בכלי מנוקב אבל בכלי שאינו
 מנוקב אסור ודבריו אינן נראין לא דמלח
 אינו מפליט כלל מה שכתב ושבתמכור
 או חרס וכן משמעות כל הפוסקים
 ד עוד יש ללמוד מדברי א"ח שכתבתי
 לעיל דאף כמלח שבכלי אסור
 מותר למלוח בו לכתחילה ואפילו לתנו
 לכתחילה בתוכו שרי דהוי כדג דמותר
 ליתן בו תבלין כו' אמנם השו"ד ס' לא
 בשם בעל העיטור דכל מידי דרעוי הדחה
 כגון בשר צונן בקערה של איסור צונן
 אסור לכתחילה דלמא אכיל כלא הדחה
 ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה כהדחה
 אבל מידי דאורחיה כקדחה כגון בשר
 חי וכיוצא בו שרי לכתחילה עד כאן
 לשונו ומשמע דכתבין וכיוצא בו דאין
 דרכו להדחיא אסור ליתן בכלי אסור. אך
 יש לחלק דכלי אסור שפשתמשין בו
 בהמין אסור להשתמש בו היתר צונן וכן
 כתב הסו"ד בהדיוט סי' קכ"א אמנם אם
 נשתמשו בו איסור צונן מותר להשתמש

כלל וסימן טז
 הרמב"ם מוסיף לא שמעתי ולא רציתי מי
 שגזר כזה :

כלל וסימן טז
 דין חושין ודברין סוף פסגו חסם למלוח בכלי חסוק כו' דין
 עניניו או שפירקתם כליו פסעלם בו ככר כקפאר לשל כלל וס' ו

כלל וסימן ז
 דין דמוסבובכות טוויס וזה עלה כשר
 בכלי אסור וכו' לויים מלוקים

א בתב בעשירי דורא דאין מליחה
 לכלים ולכן אם עושה נביגורית
 בדפוס גנים מותר מיהו לכתחילה יש
 להנעימו לכו' והכי נהוג להגעיל לכתחילה
 אבל דיעבד אפילו לא הונעל שרי וכן
 כתב המרדכי פרק כל הגשר דף תשל"ט
 ע"א וכן הוא פסקת האש"י וכן משמע
 דברי הטור סימן ק"ח וכתב מה"ר"י דכן
 נוהגין דלא בראייה שכת' המרדכי בשמו
 דאף דיעבד אסור ודלא כמשמע מן
 המאוס דאף לכתחילה שרי וכן מסקנ'
 בית יוסף דלא כדברי אסור והת' הארוך
 כלל ג' דכתב דאנן נוהגין כראיות וכהנה
 שערי דורא דאף ראייה דמחמיר אינו
 מחמיר רק כדפוס גנים שמולחין בו
 הרבה עפמים אבל בשאר דברים נכס
 ראייה מורה דאין מליחה לעץ או לשאר
 כלים :

ב עוד כתב בשר ומעשים בכל יום
 שנותנים מלח לקערה הולכת
 יבישת ומלחין בו בשר או אי' כמאודבר
 והאפילו לכתחילה שרי שמשמע
 מרדכי השערים דכן הו"א מעשים בכל
 יום וכן כת' יוסף דלכתחילה שרי וכן
 הוא משמעות הלש' והמרדכי וכן כתב

הרמב"ם ב"ק דף א' סוף ג' דאין ליתן סתם חרימין
 ודבריו לא עשה כדמסקינן הל' ג' לרמב"ם
 ומה דמסקינן דל
 דבר ויסוד כדמסקינן
 בעל ס' דאין ליתן
 כל אף וזה למחמירין
 מוס' אע"פ דמיוס' נכד'
 דל חושין ודברין סוף פסגו חסם למלוח בכלי חסוק כו' דין
 עניניו או שפירקתם כליו פסעלם בו ככר כקפאר לשל כלל וס' ו
 דב"ס ס' וזה עלה ענין
 ב"ס וזה עלה ענין
 דין פסגו חסם למלוח בכלי חסוק כו' דין
 עניניו או שפירקתם כליו פסעלם בו ככר כקפאר לשל כלל וס' ו

אין ליתן יין וכן כלל וס' ג' ג' ו' ח'
 וזה תבא עליו ברכה ועל כלל וס' ג' ג' ו' ח'
 כתב הרשב"א בתשובה והניאו
 בירושק רשותו למלוח בשר
 בכלי של גרים דמכניסין בו יין לקיים
 דמלח אינו מפליט כו' ויש ללמוד ממנו
 דאף בכלי שאינו מנוקב אמרינן דאינן
 מלח מפליט מיה שנתוכו וכן משמע
 מדברי כל הפוסקים דלא חלקו בדבר ודלא
 כאיסור והת' הארוך דבת הא דאין מליחה
 לעץ דווקא בכלי מנוקב אבל בכלי שאינו
 מנוקב אסור ודבריו אינן נראין לא דמלח
 אינו מפליט כלל מה שכתב ושבתמכור
 או חרס וכן משמעות כל הפוסקים
 ד עוד יש ללמוד מדברי א"ח שכתבתי
 לעיל דאף כמלח שבכלי אסור
 מותר למלוח בו לכתחילה ואפילו לתנו
 לכתחילה בתוכו שרי דהוי כדג דמותר
 ליתן בו תבלין כו' אמנם השו"ד ס' לא
 בשם בעל העיטור דכל מידי דרעוי הדחה
 כגון בשר צונן בקערה של איסור צונן
 אסור לכתחילה דלמא אכיל כלא הדחה
 ודוקא בשר מבושל דלאו אורחיה כהדחה
 אבל מידי דאורחיה כקדחה כגון בשר
 חי וכיוצא בו שרי לכתחילה עד כאן
 לשונו ומשמע דכתבין וכיוצא בו דאין
 דרכו להדחיא אסור ליתן בכלי אסור. אך
 יש לחלק דכלי אסור שפשתמשין בו
 בהמין אסור להשתמש בו היתר צונן וכן
 כתב הסו"ד בהדיוט סי' קכ"א אמנם אם
 נשתמשו בו איסור צונן מותר להשתמש

הגהות בבתי"ק הגאון רבי יום טוב ליפמאן העלער זללה"ה
 [בדפסה לקמן הגהות מז - נ]

הגהות על ספר "תורת החטאת"

לרמ"א זללה"ה מאת הגאון האלקי רבי יום טוב
ליפמן העלער זללה"ה בעל התוי"ט

יו"ל בזאת לראשונה מכתב ידו ע"י מכון "בית גנזי"

הקדמת המחבר

אברך את ה' אשר יעצני אף לילות יסרוני כליותי⁶³ לסדר סדר איסור והתר על הדינים המבוארים בשערי דורא וסדרו. באשר כי הוא מורגל ונמצא ביד כל אדם והמכשלה הזאת תחת ידם, כאשר הגאון בעל שערי דורא תקנו לדורו שהיו גדולים וחכמים והיו קצור דבריו מספיקים להם, ולא כתב על ספרו רק דברים שהיו מחודשים בעיניו או דברים הצריכין בדורו, ולכן לא כתב רק מקצת דיני איסור והתר וקצת טריפות בקצהו תראה.

והנה בעונות בדורות האלו האחרונים דבריו סתומים וחתומים היו כלא היו, עד שבשביל זה קמו האחרונים ז"ל ובראשם הגאון מהרא"י ז"ל וסדרו עליו דברים בהגהותיהם כדי להורות לדורות כיצד ינהגו, אך שעל ידי זה חזרו דבריהם כמתנגדים זה לזה. זה אמר בכה וזה אמר בכה, ואף כי לפעמים אינם סותרים זה לזה נראו כאויבים ידברו בשער⁶⁴, זה אוסר וזה מתיר אף כי כולם נתנו מדוע אחד, מ"מ מי שאין לו חיך לטעום דבריהם המתוקים והסתומים בדוב אינו מסיק מרוב ההגהות רק כדמסיק תעלא מבי ברבא כאשר יראה המבין בדבריהם, כ"ש עכשיו בדור האחרון הזה אשר נעתק ונדפס הספר הזה כמה פעמים כי כל אדם חושק בו לרוב קצורו ורוצה ללמוד תורת איסור והתר על רגל אחד.

ועל ידי זה נפלו הספרים ההם ביד רבים קטנים וגדולים עשו להם כיונים והיאורים שונים הזמן כלה ודבריהם אינם כלים כאשר עשו לספר הנזכר

63 תהילים טז, ז.

64 שם קכו, ה.

פירושים ותוספות, גם קפצו התלמידים רבים ותלו בו בוקי סריקי איש הישר בעיניו יעשה בספרו ומי ימחה בידו ואח"כ הספרים והדברים ההם נדפסים והרואה אותם אומר שכולם מסיני נאמרו ופוסק אחריהם, נמצא אוסר ומתיר שלא כתורה וכהלכה, ותקנת הכחמים שכוונו להועיל לקצר ולברר הם קלקלוהו.

על כן אני משה בן לא"א מורי היה קצין וראש רב ישראל זצ"ל הנקרא משה איסרלס מקראקא, ראיתי כי טוב הוא לסדר סדור נכון בכל דיני איסור והתר הנמצאים בשערי דורא ולכתוב אותן על פי סדר סימניו שבשערי דורא בדרך קצר ולא כפלפול ארוך והויי דאביי ורבא כדי שיהא נקל להבין לכל אדם קטן וגדול שם הוא ולכתוב שם כל חילוקי הדיני הנמצאים בשאר פוסקים השייכים לדין^[א] ודין שנמצאו בש"ד. גם לכתוב ההלכה בכל דין על פי דעת האחרונים ז"ל אשר אנו נוהגים אחריהם. ועל כן לא דקדקתי להביא תמיד סוגיות הגמ' או הפוסקים הראשונים ולשונם, כי לא כוונתי רק לדקדק במנהגי האחרונים ז"ל כדי לידע ולהודיע כיצד נוהגין, ובזה דברי האחרונים ז"ל הוא העיקר. גם עם מה שראיתי רבותי נוהגים, והוא צורך גדול בזה כדי לעמוד על האמת בכל דבר . .

וראיתי לקרוא שם חבור הקטן הזה תורת החטאת. בהיות כי את זע"ר החטאת דרש דרש משה, ויראתי לנפשי שלא שגיתי וטעייתי באיזה הוראה שלא לכוין אל דבר הלכה, ואין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, ואיש הירא ורך הלבב כמוני באולי משגה ח"ו בידי ועבודתי פסולה, על כן הקדמתי להקריב הקרבן חטאת אשר הוא בא על חטא המעשה בענין חבור הזה, אשר תכליתו המעשה, וזאת תורת החטאת שכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, כמו שהעוסק בתורת עולה מכפר על הרהורי הלב אשר עליהם באים קרבן עולה, וכמו שהוא מבואר בספר תורת העולה. ואם כן עצמות הלימוד הוא בעצמו הכפרה. ואף כי החטאת היתה באה על חטא המעשה אשר רובם על ידי איסורי אכילה כגון אכילת דם וחלב, לכן נקרא סתם חטאת בתלמוד בכמה מקומות חטאת חלב, להיות כי הוא האיסור המפעפע יותר מכל האיסורים והוא עולה למעלה מכולן, כדרך דברים השמנים אשר מטבע לעלות למעלה, ולכן הוא גבוה במינו לקרוא כל האיסורים על שמו, ולא ימחה שמו מישראל עד ביאת גואל אמן.

נאם משה בן לא"א ישראל הנקרא משה איסרלס מק"ק קראקא

[א] ומפני כן כת' בכל כלל גם ס' לרמוז על סימני הש"ד⁶⁵, וקראו כלל לפי שכולל הרבה דיני'.

כלל וסימן א

דין א

בשר שהודח ונמלח כתקונו ושהה שיעור מליחה ואח"כ הניחו אותו לבשל בלא הדחה אחרונ⁶⁶, כתב בעל ש"ד⁶⁷ דאם יש ס' בחתיכה ובכל מה שבקדירה נגד לחלוחית דם ומלח שעל החתיכה מותר⁶⁸. והכי נהוג: וכן כתב מהרא"י בהג"ה⁶⁹ וכן הוא דעת הטור סי' ס"ט⁷⁰, וכן דעת הסמ"ק⁷¹, וכן פסק באיסור והיתר הארוך⁷² דלא כרבינו שמשון מקוצי וריב"א⁷³ שכתבו הפוסקים והתוספות פ' כל הבשר בשמם, דבעינן לשערו כאילו היה כל הדם מלח^[ב], דלטעמי עבי ואפי' באלף לא בטלו, ועיין בסמ"ג שביאר דעתם בארוכ, אבל לא נהיגין כוותיהו⁷⁴.

[ב] כלו⁷⁵ אעפ"י שהדם לא עביד לטעמי שיערוהו כאלו הוא עצמו מלח, וא"כ הדבר האוסר הוי לטעמיה עביד ואפי' כו' ועיין סוף כלל ז⁷⁶.

-
- 66 אבל הודח אפי' רק פעם אחת ונתבשל כך מותר. ועי' לקמן כלל ט"ו דין כ"ב (הגהת רבינו העשיל מקרקא על תורת החטאת).
- 67 = שערי דורא (שער א ס' א).
- 68 כי במנחת יעקב "הא דלא סגי בששים נגד הדם לבד, משום דהמלח נעשה נבילה. ואף הטור שפוסק בסימן צ"ב [סעיף ד] כרבינו אפרים [בתוס' ק, א ד"ה בשקדם, וברא"ש פ"ז ס' לח] דלא אמרינן חתיכה נעשית נבילה אלא בבשר וחלב, ולא בשאר איסורים, מ"מ הצריך ששים נגד כל המלח, משום דלא ידעינן כמה דם בלוע במלח. וכ"כ הבי"ס ס"י ק"ה. ועי' בב"ח בסימן ס"ט [סעי' ט ד"ה ואם נתבשל] מ"ש שם ביישוב דברי הטור, ואזיל לשיטתו כמ"ש הבי"ח ג"כ בסימן ק"ג [סעי' ד ד"ה ואם בתוך מעל"ע] עיי"ש. והש"ך בסימן ס"ט ס"ק ל"ד השיג עליו. ואין דבריו מוכרחים כלל, שהבי"ח אזיל לשיטתו כמו שכתבתי, וק"ל".
- 69 שם ס"ק ו.
- 70 סעי' ט.
- 71 סי' רה דף רד.
- 72 כלל יא דין ד.
- 73 סמ"ג ל"ת קמא נ"א סע"ד. מרדכי סי' תרעא. טור ס"י קה.
- 74 והטעם דאין המלח הנאסר יכול לאסור יותר מהאיסור עצמו דהוא הדם, דבטל בששים (מנחת יעקב).
- 75 = כלומר.
- 76 דין ג וז"ל "כתב בהגהות שערי דורא בשם ר"י מאיבר"א דאין אומרין סברא זו דאין הנאסר יכול לאסור אלא במקום שהאיסור יכול לילך לשם, אלא במאכל שיש לו טעם מעצמו, אבל כלי שאין לו פליטה מעצמו שפיר מה שבלע אף בלא רוטב. וראיה מדגים שעלו בקערה, דמותר מטעם דהוה נותן טעם בר נותן רוטב, ולא אמרינן דמותר מטעם דאין הנבלע בקערה הולך בדגים בלא רוטב, עכ"ל. וכן פסק באיסור והיתר הארוך כלל ל"ו הלכה למעשה, ועיין לקמן כלל וסימן כח מדין זה".

דין ב

ודעת הפוסקים⁷⁷ שאין לך חתיכה שהיא ס' כנגד דם ומלח שעליה, לכן כתבו⁷⁸ דבענין לשער גם שאר הדברים שבקדיר' עם הבשר נגד דם ומלח שעליו, והכי^[ג] נקטינן להלכה וכן פסק ב"י דלא כהג"ה שכתבה בשם א"ז דבחתיכי שאינה^[7] עבה הוה ששים כנגד דם ומלח שעליו, וכתב באיסור והתר הארוך כלל י"א דאי הוה בקדירה שאר דברים כל כך הרבה כמו הבשר אז הוה ודאי ששי' עם הבשר נגד דם ומלח שעליו ושרי עכ"ל. והכי נהוג: והא דמצטרף כל מה שבקדירה לבטל הדם והמלח ולא בענין ששים מן הבשר לבד, משום דאין זה איסור הדבור, כי מיד שבא החתיכה למים נמס המלח והדם שעליו ונופל לקדירה, ולכן כל הקדירה מצטרף לבטל, וכן כתב בהג"ה שערי דורא, וכן עיקר.

[ג] עיין⁷⁹ כלל ה' דין ג⁸⁰.

[ד] פ'י שאז המלח הרבה עליו והפליט להוציא הרבה דם ולא נשאר כי אם מועט במלח ועליו⁸¹.

דין ד

... כתב רבינו ירוחם בספר אדם וחווה⁸², בשר חי שנמלח ולא הודח ונתנוהו בכלי רותחת ביבש^[ח] כתבו התוספ'⁸³ דנאס' אפי' לא נמלח רק עתה וכ"ש אם הוא מליח ישן דממהר להתבשל, וכן כתב האשר⁸⁴. ונראה דהא דמלוח ישן

77 ראה איסור והיתר הארוך כלל יא דין א.

78 שערי דורא שם. טור סימן סט סעי' ט. איסור והיתר הארוך שם דין ד.

79 וכן הגי' במנחת יעקב.

80 וז"ל שם: "אע"ג דכתב באיסור והיתר הארוך דאין לך חתיכה שיש ס' נגד דם שעליו, היינו

בסתמא דמילתא, אבל אי ידעינן דיש בו ס' מהני כמ"ש מהרא"י. וכי ע"ז במנחת יעקב (כאן) "מ"מ צ"ע על הרב, דנראה מדבריו שלא הכריעו כן רק לקמן לענין הדחה ראשונה דלא בעינן ס' רק נגד מעט דם שעליו, משא"כ כאן דבעינן ס' נגד המלח והדם שהוציא מתוך החתיכה. ותו קשה מנ"ל לומר ממשמעות הפוסקים דסתמא דמילתא אין בחתיכה ס' נגד דם ומלח שעליו, כי לא הזכיר בשום פוסק רק באיסור והיתר הארוך כמ"ש".

81 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות ריב) "וכתב רמ"א ז"ל בתורת חטאת כלל

א' דין ב' וז"ל ודעת הפוסקים שאין לך חתיכה שהיא ס' כנגד דם ומלח שעליה, לכן כתבו דבענין לשער גם שאר הדברים שבקדירה עם הבשר נגד דם ומלח שעליה והכי נקטינן להלכה וכן פסק ב"י דלא כהג"ה שערי דורא שכתב בשם א"ז דבחתיכה שאינה עבה הוה ששים נגד דם ומלח שעליו (ונ"ל דבחתיכה שאינה עבה שרבה עליו המלח ולכן הפליט הדם והוציא הרבה ולא נשאר רק מעט במלח עצמו ועל הבשר)".

82 נט"ו ח"ה סוף אות סה (קלה סעי'ב).

83 תוס' הרא"ש שבת מב, ב ד"ה כבישרא.

84 שבת פ"ג סימן ז' (ועי' בב"ח לאו"ח סי' ש"ח ובבאר שבע דף צ' שהשיגו על רבינו ירוחם

בזה, כי דברי הרא"ש והתוס' לא מיירי כלל מכלי חולבת, עיי"ש דבריהם באורך (מנחת יעקב)).

מיירי שנתנוהו בכלי חולבת ולהכי אסו', אבל אם נתנוהו בכלי בשר שרי, מאח' שהבשר מלוח ישן אין כאן^[1] ליחלוחית ודם להתבשל, עכ"ל רבינו ירוחם⁸⁵: ואף על גב דהאשר"י מסיק דאע"ג דאין הבשר מתבשל הלחלוחי ודם שעליו מתבשל ונאס' היינו דוקא כשהבש' נמלח מחדש, אבל כשהוא מלוח ישן מתייבש ואין עליו^[1] לחלוחי, ואפי' נתבשל שרי, וכל שכן בכי האי גוונא.

[ה] פי' רק אין בו מיס⁸⁶.

[ו] ועיין כלל כ"ב דין ג'⁸⁷.

[ז] אבל מחמ' מליחתו שנתיישן נתבשל הבשר וד"ק.

דין ז

כתב הסמ"ג⁸⁸ אם גוי משמש בבית ישראל ונתן הבשר בקדירה ואינו יודע אם הדיחו או לאו, נאמן במסיח לפי תומו. ויש חולקין בזה, כמו שכתב הסמ"ג⁸⁹ בשם ריב"א. וכתב בתרומת הדשן סימן ע"ט⁹⁰ דוקא במילי דרבנן כגון כאן

-
- 85 הובא בב"י סי' טו.
86 ורבינו העשיל מקראקא (בהגהותיו לתורת החטאת) כ' "פירוש, אי הוי צונן לא הוי רק בשר מליח בכלי שאינו מנוקב וסגי בקליפה כדס לתון צונן".
87 וז"ל שם "ואי דבר יבש הנמלח כבר ונתייבש ממליחתו, ונפל לתון דבר לח, הוה כאילו לא נמלח הואיל וכבר נתייבשו ממלחו, כמו שכתב בהגהות שערי דורא בשם אור זרוע, וכן פסק בית יוסף".
88 כ' במנחת יעקב "כן מצאתי בכל ספרי הדפוס, ונ"ל שהוא ט"ט וצ"ל סמ"ק כי דעת הסמ"ג להיפר, ועיין בסמ"ג בסימן קל"ז". ואכן הוא בסמ"ק סי' רה דף רד.
89 ל"ת קלז.
90 וכ"כ בתרומת הדשן שם: "קנו ביצים מן הנכרי ביו"ט שחל להיות אחר השבת והנכרי היה מסיח לפי"ת שנוולדו קודם ב' או ג' ימים יש לסמוך על דבריו ולהתיר הביצים לאוכלן באותו היום או לאו: (ב) תשובה יראה דלא שרינן להו ולא סמכינן אדבריו של נכרי כה"ג אפילו במסיח לפי תומו דחיישין דלמא נולדו ביו"ט והוי אסורים דאורייתא הואיל ואחר השבת הוא מטעם הכנה והכי פסק רב אלפס בריש ביצה דק"ל כרבה דסבר ביצה אסורה מדאורייתא ביו"ט אחר השבת משום הכנה ובאיסור דאורייתא לא סמכינן אנכרי מסל"ת כדקאמר רב אשי בהדיא פ' הגוזל דאין מסל"ת כשר אלא בעדות האשה ובשבייה דאקילו בה רבנן ובשאר מילי דרבנן ולא באיסורי דאורייתא. ובסמ"ק בהלכות גירושין אייתי דברי רב אשי לפסק הלכה והא דכתב במרדכי בריש ביצה דנכרי מסל"ת נאמן על הבצים שנוולדו קודם יו"ט שהרי אינו משביח מקחו דיותר טובים אותם שנוולדו היום משנוולדו אמר יו"ל דהיא איירי ביו"ט דעלמא שאינו לאחר השבת דבדידה ביצה שנוולדה אינה אסורה אלא גזירה דרבנן כדאייתא בהדיא בגמרא ולכן סומכים אדבריו נכרי מסל"ת אבל לעולם ביו"ט שאחר השבת דאיכא חששא דאורייתא לא סמכינן עליה. וא"ת . . . אבל איסור דלא נסמך אנכרי מסל"ת לא לגבי יו"ט איתמר אלא כללל הוא בכל התורה היכא דהאיסור מן התורה לא סמכינן עליה ולפיכך בראשון דהוי דאורייתא אסור ובשני דלדידן אינו אלא מדרבנן שרי ונראה נמי דכ"ש ב' ימים דר"ה דק"ל נמי נולדה בזה אסור בזה אם הנכרי מסל"ת סמכינן עלויה דהכא ליכא הכנה מן התורה כל עיקר".

דדם שבשל^[ח] אינו עובר עליו, ולכך גוי נאמן במסיח לפי תומו. אבל לא במילי דאורייתא חוץ מבעדות אשה⁹¹.

[ח] הביאו רש"ל בהגהות בפרק הקומץ רבה.

כלל וסימן ב

דין א

וכתב המרדכי פ' כל הבשר⁹² דף תשי"ם ע"א דאף לדברי המתירי אותה חתיכה אם היה תרנגולת או כדומה לזה אותה תרנגולת טריפה^[ט] לכולי עלמא דאיכא למיחש דפיר' הדם מן הכבד ובני מעיה^[י] ואיכא למיחש שנבלע במקום אחר ואינו יוצא עוד ואסור, עד כאן לשונו.

[ט] אסורה.

[י] עיין בדיון ה⁹³.

דין ב

באיסור והיתר הארוך⁹⁴ כתב דחתיכה שנמלח' ולא שהתה כשיעור מליחה,

91 ב"ק קיד, ב.

92 סי' תשלב.

93 דכתב הרמ"א שם "אמרינן פ' כל הבשר אין מחזיקין דם בבני מעיים, וכתב הטור ביורה דעה סי' ע"ה כגון בכרס ובקיבה ובדקי' הסובב סביב הכנת' ובחלחולת, לפיכך אם בשלם בקדירה בלא מליחה מותר, אבל בשומן של בני מעיים יש בו דם לפיכך צריך למולחן, עכ"ל. וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר דף תשל"ט ע"ב רק שכתב דעכשיו נהגו למלוח כרס משום דס"ל דכרס אינו בכלל בני מעיים, וכן כתב שם הר"ן דף תשכ"א ע"א, וכן פסק באסור' והתר הארוך כלל ד' דכרס ובית הכסות אינו בכלל בני מעיים ואם נתבשלו בקדירה בלא מליחה אסרינן אפי"ן בדיעבד ואפילו במליחה בלא הדחה, עכ"ל" (ועייג"כ הגהת רבינו שם - להלן הגהת יח).

וכהגהת רבינו כאן כ' במנחת יעקב, וז"ל: "אע"ג דאין מחזיקין דם בבני מעיים, מ"מ איכא ג"כ דברים שמחזיקין דם כגון בלב וריאה וקורקבן, וגם זו מיקרי בני מעיים, וכדאייתא בבית יוסף נ' ועוד דבשומן דלהם מחזיקין דם, וכמו שכתב הרב בסמוך דין ה".

94 כלל ז דין ד. כלל ב דין א.

או שהתה ג' ימים בלא מליחה^[א¹] דלא מהני להמליחה אח"כ אף על גב דנמלחה הוי כאילו לא נמלחה כלל⁹⁵. ואם נתבשלה בקדירה, אע"ג דאיכא ששי' אותה חתיכה אסורה^[ב¹] ואף אם לא נתבשלה לגמרי רק ששמוה בקדיר' שמקצת' חם והיד סולדת בו⁹⁶ נאסר כמו שכתב הגהות שערי דורא⁹⁷.

[יא] והדחה.

[יב] ומיהו, בשעת הדחק או במקום הפסד מרובה מותרת דלא גרעה מאלו לא נמלחו כלל כדלקמן⁹⁸.

דין ד

כתב רבי' ירוחם בספ' אדם וחווה⁹⁹, בשר שלא נמלח חי שנתנוהו בכלי רותח שהוסר מעל האור ונדבק בדפני הכלי יבש, כתבו התוספות פ' כירה שמותר גבי בשרא דתורא בעי בשולה דכלי ראשון אינו מבשלו, וכן כתב הרא"ש עכ"ל¹⁰⁰. ונראה דאין^[ג¹] להקל בזה אלא א"כ יש ס' בקדירה נגד אותה חתיכה מאחר שלא מצינו שאר פוסקי' שכתבו הית' זה לחלק בין הוסר מעל האור או שהוא עדיין על האש, גם הרא"ש בעצמו כתב שם דאע"ג דהבש' עצמו אינו מתבשל, מ"מ הלחלוחי' שעליו מתבשל ונאסר הבשר. . אף על גב דאין הבשר מתבשל אם כי לא נמלח כלל איכא יותר לחלוחית ודם בתוכו^[ד¹] ומתבשל אע"ג דהבשר בעצמו אינו מתבשל. . מיהא באותה חתיכה עצמה יש להקל בזה ומיהו בעי מליחה^{101[ט]} אם איכא ס' בקדירה כנגדו מאחר דגם בנתבשלה ממש רבו המתירין, כן נראה לי.

[גי] ובעטרת שלמה כת' שאין להשיגח בזה¹⁰².

-
- 95 דרכי משה סי' סט ארוך ס"ק טו, קצר ס"ק כד.
96 הובא בש"ך סי' סט ס"ק מד.
97 סי' ב ס"ק ב. מהר"ל ברי"ש יסור והיתר משערי דורא ד"ה בשר שהודח.
98 דין ד.
99 נט"ו ח"ה סוף אות כה (קלה סע"ב).
100 הוגה כאן בכתה"י (בהגהה מאוחרת): "ענין בבי' סי' קיט דף ס' ע"א".
101 סימן ג' תיבות אלו ("ומיהו בעי מליחה") בסוגריים והגי' ע"ז כפנים.
102 ראה מנחת יעקב על אתר, וז"ל: "ענין בתשובת הרב סימן קל"ב [דין ט] שהקשה לו חכם אחד האין שייך כאן ששים כיון דביבש מיירי. והשיב לו מאחר שאין שייך ששים, א"כ ע"כ לא כותין אלא במקום דאיכא ששים, ורצוני לומר ושייך ששים דהיינו שהיה בקדרה ג"כ דברים אחרים, ולא באתי רק להוציא מדעת רבינו ירוחם, עכ"ל".
וכעני"ז הובא בשו"ת הרמ"א, וז"ל: "ושאלת בספר תורת חטאת שלי שכתבתי שם בשם רבינו ירוחם כלל ב' סי' ד', וכתבתי על זה ונ"ל דאין להקל בזה אלא א"כ יש בקדרה ס', והקשה עלי אין שייך ס', דהא בקדרה אינו שייך לשער כמ"ש בעצמי כלל י"ג וכלל ס"ה, ובשאר דברים שבקדרה לא שייך לומר ס' דהרי ביבש מיירי כדאייתא התם, וביבש אינו שייך ס', א"כ ע"כ לא כוננתי אלא דאין להתיר ככה"ג

[יד] כלו' ואפי' הודדו.

[טו] נ"ל ט"ס, דלעני' נמי לא הצריך כיון שנתבטלה בס' ובסימנים ליתא¹⁰³.

דין ה

אמרינן פ' כל הבשר¹⁰⁴ אין מחזיקין דם בבני מעיים, וכתב הטור ביורה דעה סי' ע"ה¹⁰⁵ כגון בכרס ובקיבה ובדקי' הסובב סביב הכנת' ובחלחולת, לפיכך^[טז] אם בשלם בקדירה בלא מליחה מותר, אבל בשומן של בני מעיים יש בו דם לפיכך צריך למולחן, עכ"ל. וכן כתב המרדכי פרק כל הבשר¹⁰⁶ דף תשל"ט ע"ב רק שכתב דעכשיו^[יז] נהגו למלוח כרס משום דס"ל דכרס אינו בכלל בני מעיים, וכן כתב שם הר"ן¹⁰⁷ דף תשכ"א ע"א, וכן פסק באסו' והתר הארוך כלל ד¹⁰⁸ דכרס ובית הכוסות אינן בכלל בני מעיים ואם נתבשלו בקדירה בלא מליחה אסרינן אפי' בדיעבד ואפילו במליחה^[יח] בלא הדחה, עכ"ל.

[טז] לפיכך אם בשלם כו' משמע דלכתחי' בעי מליחה. וצרי' לומר דחומרת אחרוני' היא . . לא הצריכו למלוח כלל וכדמוכח נמי מלעיל.

[יז] כלו' לאפוקי ביאר הנמק"י.

[יח] כדלעיל בכלל א'.

אלא במקום דאיכא ס', ורצוני לומר ושייך ס' ג"כ דהיינו שהיה בקדירה ג"כ דברים אחרים, ולא באתי שם רק להוציא מדעתו של רבינו ירוחם דסבירא ליה דכלי שהוסר מן האור אינו מבשל, וזה מבואר למבין'.

103 אכן ברוב דפוסים שלאח"ז הושמטו תיבות אלו. והגאון רבי פתחיה ז"ל בדפוס העגנו"א הוסיף בסוף הדין "מיהו מליחה בעי", ועפ"י דברי רבינו כאן ג"ז ט"ס הוא.

104 דף קיג, א.

105 סעי' א.

106 סי' תשכג.

107 דף מב, ב ד"ה ודקדק.

108 דין ט.

כלל וסימן ג'

דין א

בשר ששהה במי שרייה קודם שנמלח מעת לעת רבותי אוסרי¹⁰⁹, והכי נהוג. וכן כתב מהרא"י בהג"ה¹¹⁰ דאם נשתהא מעת לעת במים נוהגים לאוסרו ובפחות לא קפדינן¹¹¹, וכן כתב בעל איסור והתר הארוך כלל שני¹¹², וכתב שם דאם נשתהה מעת לעת אסור אפילו בצלי¹¹³. ונראה^[ט] דכל שכן דמליחה לא מהני ליה, דלא מצינו מליחה דעדיפא מצלי, ואע"ג דבהגש"ד¹¹⁴ מסתפק אי מהני מליחה, לעניין הלכה נראה לי דלא מהני. מ"מ נראה דהמיקל בכאן לא הפסיד¹¹⁵, דלא אמרו כבוש כמבושל לכל דבר רק שבולע ומפליט, אבל אינו מבלבל טעם החתיכה כמו ברוטב, וגם שם אינו אלא להחמיר בכה"ג. וכן הוא בהג"ה ש"ד, וכן נ"ל^[כ].

[יט] בשומא הוא דהא כתב אפי¹¹⁶.

[כ] ורש"ל¹¹⁷ בעטרת שלמה¹¹⁸ כתב לאסור דסברת הכרס הוא לחלק בין כבוש למבושל,

109	שערי דורא סי' ג.
110	שערי דורא שם ס"ק א.
111	דרכי משה ארוך וקצר שם.
112	דין ה.
113	דרכי משה שם.
114	= דבהגהות שערי דורא (סי' ג ס"ק ד).
115	הובא בש"ך סי' טז ס"ק סא. ט"ז שם ס"ק ו וס"ק לז.
116	ראה מנחת יעקב דכ' "פירוש וכ"ש בצליה. ואפשר נמי דשם לא היה מסתפק ליה כלל, משום דפשיטא דמותר ע"י צלייה. ע"ז כתב הרב דלענין הלכה נראה לו דלא מהני מליחה וצלייה כלל, זה פשוט וברור כונת הרב. דלא כמו שהבין חכם אחד הובא דבריו בתשובת צמח צדק סוף סי' קכ"א עיי"ש, וגם שם בתשובה דוחה דבריו, עיי"ש".
117	וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות ריז) "וכתב רמ"א בתורת חטאת כלל ג' . ומהרש"ל ז"ל בפירושו על השי"ד שנקרא עטרת שלמה כתב על זה שהוא סברת הכרס לחלק בין כבוש למבושל ואין ראייה לחלק, ומהר"מ דמתיר בכאן אפשר שסובר כהרא"ש תלמידו דמתיר אף במבושל, אבל האוסר בזה אוסר גם בזה, ע"כ".
118	פרק כל הבשר סי' צ. ובאיסור והיתר שלו מכונות סי' ג ס"ק ג.

שאין ראוי לחלק¹¹⁹. ומהר"ם, אפשר דס"ל כהרא"ש¹²⁰ תלמידו דאף במבושל מותר. אבל האוסר בזה אוסר גם בזה.

כלל וסימן ד'

בדין בשר ג' ימים בלא מליחה^[כא]

[כא] ובלא ניקור¹²¹.

דין א

בשר ששהה ג' ימים בלא הדחה ומליח' מות' בצלי ואסור בבישול, הכי נהוג. וכ"כ המרדכי פרק כ"ה¹²² דף תשל"ט ע"ה והג"ה מיימון¹²³ ותשובת הרא"ש¹²⁴ וכ"כ ר"י בר ששת בתשובה סימן פ"ו דלא כמנהג ברצלונה דנוהגים לאסרו אף בצלי¹²⁵. וכתב בא"ו הארוך¹²⁶ דאף לצלי ימלחנו תחילה. ומיהו אם צלאו כך מותר בדיעבד, עכ"ל, ואין נוהגין כן אלא צולין אותו בלא מליחה כשאר בשר¹²⁷.

119 וכ"כ במנחת יעקב ח"ל "מהרש"ל בפרק כל הבשר ובאיסור והיתר שלו חולק על הרב בזה, וכתב שאין לחלק בין שרייה למבושל מסברת הכרס, כיון דסתמא קאמר בש"ס [חולין צז, ב] כבוש כמבושל. ומהר"ם באיסור והיתר הארוך אפשר דסובר אף בבשר שנתבשל בלא מליחה החתיכה עצמה מותרת כמו הרא"ש תלמידו עכ"ל. ועיין בתשובת צמח צדק סימן קכ"א נראה גם כן שדעתו נוטה לדעת מהרש"ל. וכן נ"ל קצת ראייה מדברי מהר"ש משאנך פרק י' דתרומות משנה ח', ומהר"ק בתשובה סי' קנ"א בתמיהתם על ירושלמי [שם פ"י ה"ה] ומדחיקים ומגיהים שם, עיין דבריהם באורך.
120 פ"ח סי' מה.

121 הוסיף רבינו תיבות אלו מחמת הדין המובא בסוף דין א' "עוד כתב בא"ו הארוך דיש מקומות שנהגו דאי לא נקרו אותו מגידי הדם שבו דאוסרין אותו אף בצלי, אמנם מהר"י פולין התירו הלכה למעשה", וכן בדין ט.

122 = כל הבשר (סי' תשכב וסו"י תשכו).

123 פ"ו ה"ט.

124 כלל כ סי' כה.

125 ב"י סי' טט ד"ה כתבו הגאונים.

126 שם דין ב.

127 דרכי משה סימן סט ארוך ס"ק טז, קצר ס"ק כה. גליון א"ה שם.

עוד כתב בא"ו הארוך¹²⁸ דיש מקומות שנהגו דאי לא נקרו אותו מגידי הדם שבו דאוסרין^[כב] אותו אף בצלי, אמנם מהר"י מולין¹²⁹ התירו הלכה למעשה, עכ"ל.

[כב] עיין בדיון ט'¹³⁰.

כלל וסימן ו'

דין ה

חתיכה שנמלחה ופלטה כל צרכה ונפל עליה ציר או נפל לתוך הציר אסור, הכי נהוג. מיהו אימת נקראת פליטת כל צרכו, בזה נחלקו כמש"כ בשערי דורא. וכתב בהגש"ד דנוהגין כדעת הגאונים דיום או יומים^[כג] פתוחה ליפלט, ואח"כ נוהגין לאסור אפי' בדיעבד, ע"כ ל' מהרא"י בהגהה.

[כג] או יומיים, נ"ל כי הא דאמרינן או יום או יומי' יעמו' איזהו יום כשני ימי' זה מעל"ע, ועי' לק' דכת' מעל"ע¹³¹.

דין ז

כתב בעל תרה"ד סי' קנט דבהפסד מרובה ולצורך סעודת מצוה אמרינן דציר הבאה מבשר לאחר שיעור מליחתו^[כד] לא מחשיב רותח ואינו אוסר,

שם דין א. 128

שו"ת מהר"ל סי' פז אות ג. 129

לצד זה הגהה עם תוכן דומה בכת"י מאוחר: עיין דין ט' לענין חלב. וז"ל הרמ"א שם 130

"ובשר שלא נקרוהו מחלב תוך ג' ימים לשחיתו, כתב הרא"ש בתשובה כלל כ' סימן כ"ה דשרי, דאין לחוש לניקור תוך שלשה ימים. ובמרדכי פרק כל הבשר דף תשל"ט ע"ב משמע דאסור אף לצלי, וכן הוא בהגהות מיימוני. ומהרא"י כתב בפסקיו סימן ע"ז וסימן קצ"א דשרי כדברי הרא"ש, וכתב אמנם אם נהגו בו איסור אין להתיר להם. וכן כתב בהגהות שערי דורא דאפילו בחלב הרבה שעל הירך ועל האליה לא חיישינן, ואין חוששין לדברי המרדכי והגהות מיימוני. ומשמע מדבריו סימן קצ"א ד"מ לכתחלה יש לזהר לנקרו תוך שלשה ימים".

וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות ר') "וני"ל דלשון יום או יומים הוא לשון 131

הפסוק אם יום או יומים יעמוד דהיינו מעת לעת כדפירש"י בפרשת משפטים, ולפעמים נקטי הפוסקים לשון המקרא בדרך לשון צחות".

אבל שלא לצורך מצוה והפסד מרובה אפי' ציר היוצא מן הבשר לאחר שיעור מליתו מיחשיב כרותח וכו'.

[כד] ובלא הדחה אחרונה כההיא דמצא אח"כ ציר¹³².

כלל וסימן ט

דין ג

ואם לא הודח תחילה ונמלח, אסור אף לצלי כמו שנתבאר לעיל סימן ה'. מיהו כתב באיסור והתר הארוך כלל ח' ובדיעבד מותר כשמולחו בשפוד ללא הדחה כלל, הואיל וצלאו מיד או תוך שיעור מליחה, אבל אם שהה בתוכו שיעור מליחה אסור עכ"ל. וכבר כתבתי לעיל כלל^[כה] וסימן¹³³ דעתי נראה לאסור אף ככהאי גוונא דאין שיעור לדבר.

[כה] תמיהא לי, דשם דין ב מסיק להיתר. ועי' לק' בסי' ע. גם בש"ע סי' עז סעי' ב¹³⁴ לא כת'

132 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ"ח אות קצט) "ולכך אין נראה להקל אא"כ שהוא צורך מצוה ובדיאכא ג"כ הפסד מרובה, אבל שלא לצורך מצוה והפסד מרובה אפי' ציר היוצא מן הבשר לאחר שיעור מליחתו מיחשב כרותח (כל שלא הודח בהדחה אחרונה והוא פשוט) ואוסרת אם נפלה על בשר שנפל".

133 דין ב.

134 נ' ט"ס, וצ"ל: ס"י ע"ו סעי' ב, וז"ל שם: "רצה למלוח צלי ולאכלו בלא הדחה עושה ואין לחוש לדם שעל המלח ויש מי שאומר דהני מיילי כשמולחו וצולוהו מיד אבל אם שהה במלחו המלח בולע ונאסר לפיכך מדיחו יפה קודם צלייה". והג"י ע"כ הרמ"א "הגה וי"א דצלי בעי הדחה תחילה (רמב"ן) וי"א דצריך גם כן קצת מליחה תחילה (רש"י) והמנהג להדיחו תחילה וגם למלחו קצת כאשר נתחב בשפוד וצולוהו מיד קודם שיתמלא המלח דם (הגהת ש"ד) מיהו אם לא הדיחו ולא מלחו כלל או מלחו בלא הדחה תחילה וצלה כך מותר ובלבד שלא שהה כך במליחתו בלא הדחה שיעור מליחתו אבל אם שהה כל כך קודם שצלאו אסור (כך משמע בארוך כלל ה') ואין חלוק בכל זה בין אווזות ושאר עופות החלולים (מרדכי וש"ד ובי' ועת"ח כ"ט ד"ו) ובלבד שלא יהיו מלואים בביצים או בשאר בשר אבל אם הם מלואים דינם כבשול וצריכים מליחה תחילה כמו לקדרה (ש"ד) ונהגו להחמיר כשצולין בשר בלא מליחה שלא להפך השפוד תמיד כדי שיוזב הדם (ארוך כלל ט') ובדיעבד אין לחוש ואין חלוק בכל זה בין אם רוצה לאכלו כך צלי או רוצה לבשלו אחר כך רק שיצלנו תחלה כדי שיהא ראוי לאכילה דהיינו כחצי צלייתו (שם). י"א דכל צלי צריך הדחה אחר צלייתו משום דם

דין ה

כתב עוד באיסור והיתר הארוך כלל ט, בשר שצולין בלא מליחה או שנמלח מעט ולא שהה שיעור מליחה אסור להפוך^[כ] השפוד תמיד בשעת הצלייה, דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי, אלא צריך להניחו לפעמים כדי שיזוב דמו.

[כ] ואתון שצולין בשפוד הנעשה בגלגלי ברזל צריכי' ליזהר בזה. ואישתמיטיה דהרא"ש התירו בפשיטות בפרק כל הבשר¹³⁶ גבי בשר שנתבשל בלא מליחה¹³⁷.

דין ז

הוא הדין אם מלאן בשר שלא נמלח^[כ] וצלאן כך נמי שרי, וכדפסקין פרק כיצד צולין מולייתא שריאד מיירי בכי האי גוונא. וכתב הטור יורה דעה והרא"ש דאפילו נמלח החיצון ולא הפנימי נמי שרי אע"ג שעכשיו החצון אינו טרוד לפלו, דכמו שבולע דם המלואי' כך פלטו . . ואף על גב דפשוט הוא

הדבוק בו (אגודה ואגור) וכן נוהגין לכתחלה מיהו אם לא הדיחו ואפילו בשלו כך מותר (ע"ל סימן ע"ג) ואפילו נמלח תחלה קודם צלייתו ולא הודח אחר המליחה אפילו הכי מותר ולא חיישינן לדם ומלח שעליו דנורא משאב שאיב (או"ה)".

135 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' הכל שוחטין אות סח) "וכתב הטור סי' ע"ו וכו' הרוצה למלוח מלי ולאכלו בלא הדחה עושה כו' אבל אם שהה במלחו המלח בולע ונאטר, ולפיכך מדיחו יפה קודם צלייה, ע"כ. וכתב הב"י דמשמע וכו' שאפילו שהה כשיעור מליחה ולא הודח אח"כ, דבדיעבד שרי וכו'. אבל רמ"א כתב בשם או"ה הארוך דאם שהה שיעור מליחה אסור. ובתורת חטאת שלו כלל ט' סעיף ג' כתב דדעתו לאסור לעולם דאין שיעור לדבר, והראה מקום על כלל ה' ושם בעצמו לא כתב כן לענין צלי'."

136 רא"ש חולין פ"ח סי' מה, וז"ל שם "ובשר שנתבשל בלא מליחה צריך ט' לבטל כל החתיכה דלא ידעינן כמה דמא נפיק מינה. ואם יש ט' בתבשיל אז התבשיל מותר. ויש אסורין הבשר כיון שנתבשל בדמו ויש מתירין לפי שהדם שנפלט נתבטל בס' ואם נשאר בו מקצת דם הוי דם האיברים שלא פירש. וכן מסתבר דלא שייך הכא אפשר לסוחטו אסור דלא נאטר הבשר מעולם. ודמיה לצלי בלא מליחה דמה שנפלט האור שואבו ומה שנשאר בתוכו הוי דם האיברים שלא פירש, ועוד ראוי להתיר יותר במבושל שהרי בצלי שמהפכין בשפוד אצל האש הדם המופרש ממנו מתגלגל סביב הבשר אפי"ה שרי כ"ש במבושל דמה שנפלט ממנו מתבטל מיד במים".

137 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' הכל שוחטין אות סח) "וכתב באיסור והיתר הארוך בשר שצולין בלא מליחה או שנמלחה מעט ולא שהה שיעור מליחה אסור להפוך השפוד תמיד בשעת הצלייה, דאז מתגלגל הדם עליו ונשאר על הצלי, אלא צריך להניחו לפעמים כדי שיוזב דמו. ומיהו בדיעבד נוהגים להתיר אפי"ה אם הפכוהו כל שעת הצלייה ע"כ, וכתב רמ"א ג"כ בתורת חטאת כלל ט' דין ה', ובהגהותיו סימן ע"ו. ואשתמיט להו דרבינו הרא"ש כתב דלכתחלה נוהגין להפכו לקמן בפרק כל הבשר סימן מה".

כתבתי להוציא מלבו של חכם^[כח] אחד שהתי' בלא נמלח כלל ועיק' יסודו שבנה עליו סברתו הוא לשון הג"ה שהבי' בשערי דורא סימן ח' שכתב שם בשם מהר"י טרושיין וז"ל יש נשי' שממלאין כו' עד דלא שרינן מולייתא רק כששניהם מלוחין או ששניהם אינן מלוחין, כי המליחה הוא גורם שהמילוי הוא נקרש כו' הוא סבור שכולה חדא מילתא היא, והמולייתא דשרי כששניהם אינן מלוחין^[כט] מיירי גם כן במילוי ביצם, ועל זה קאמר כי המליחה הוא גורם רצה לומר לפי דעתו כשנמלח ולא שהה שיעור מליחה גורם שהמילוי הוא נקרש ומעכב הדם יותר^[ל] מאילו לא היו שניהם מלוחים. . ואע"ג דמלשון הרמב"ם והסמ"ג משמע דמילוי בבצי' דינו כשאר מולייתא, מכל מקום האחרונים החמירו בדבר^[לא] והוא כוונת הג"ה הנז' ולא כדעת החכם הנזכר, כן נראה לי ודוק.

[כז] ולא דמי לנמלחו ביחד כשמלאן דלקמן¹³⁸, דלא מדמינן, ובשאר ב' חתיכו שנמלחו ביחד דכשרי' לגרירה.

[כח] ר"ל רש"ל, וכבר השיב עליו בעטר' שלמה, ע"ש.

[כט] וכן לשון סמ"ג¹³⁹ בהדיא ומולייתא דבגמ¹⁴⁰ בשר ובצים כ"כ רש"ל בעטר' שלמה, ועו"ד מסיק שם דבמלוי ביצים לחוד אה"נ דלעולם אסור.

[ל] שכח המלח מוציא לחלוחי' וציר מבשר ומתערב עם ביצים עד שיהא נקרשים יחד כ"כ רש"ל בעטר' שלמי¹⁴¹.

[לא] ואינו מוכרח, שהרי אפשר שכונת ההגה היא א"פ הרמב"ם והסמ"ג, וכן לא הביא רש"ל שם אלא לשון הסמ"ג, ולכן אינה השגה על רש"ל כלל. ומיהו לענין דינא יכול להחמי' א"פ

138 לקמן בהמשך דין ז.

139 לאוין מל"ת קל"ז, וז"ל שם "עופות שהניחן שלמים ומלא חללן בשר ובצים וצלאן הרי אלו מותרין אע"פ שהבשר שבתוכו חי ואפי' פיהן למעלה כדפסקין בפ' כיצד צולין הילכתא מולייתא שרי שפולטת אע"פ דפומי' לעיל ואם היא בעיסה צריך למלחה קודם ולהדיחה".

140 פסחים עד, א.

141 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פרק גיד הנשה אות נג) "לשון הרמב"ם בפרק ו' מהל' מאכ"א בפ' מולייתא דבגמרא, שנתמלאת בבשר וביצים וכן פי' ג"כ הסמ"ג וזהו טעמו של רש"ל ז"ל דמתיר כשלא נמלחו שניהם אפי' כשנתמלא עם ביצים לבדן, לפי שהוא סובר כפי' הרמב"ם והסמ"ג בפ' מולייתא שבגמרא וכך מפרש ג"כ ללשון הגהה של מהר"י טרו"ש שהרי יכול להיות שסובר כהרמב"ם והסמ"ג ולכן מה שכתב רמ"א ז"ל בתורת חטאת שלו כלל ט' סי' ז' דדברי מהר"י טרו"ש מוכיחין לאסור בשלא נמלחו שניהם דלא כרש"ל והניח היסוד בסוף דבריו לפי שהאחרונים אינם מפרשים מולייתא שבגמרא אלא במלוי בשר בלבד שאין בו ביצים כלל, אומר אני שאין זה כדאי לומר דלא נוכל לפרש דברי מהר"י טרו"ש שסובר דלא כאחרונים אלא כהרמב"ם והסמ"ג ושרש"ל יפה הבין מדבריו שלא אסר בשלא נמלחו שניהם. ושוב ראיתי בספרו של רש"ל הנקרא עטרת שלמה שחיבר על השערים מדורא שלא הזכיר שם בפ' מולייתא דבגמרא אלא לדברי הסמ"ג ובמלוי ביצים לבדם כתב בפירושו שאסור כשלא נמלח או שלא שהה שיעור מליחה ולא התיר כשלא נמלחו אלא במלוי בשר עם ביצים ומיהו קאסר נמי במילוי בשר עם ביצים כשנמלח החיצון ולא שהה שיעור מליחה ונתן טעם לדבר שאז כח המלח מוציא לחלוחית וציר מבשר ומתערב עם ביצים עד שיהו נקרשים יחד וכו".

דרך האחרונים ז"ל דכל שנתמלא עם בצים אפי' אם יש ג"כ בשר עמהם אסור כמו בבצים לבדם¹⁴².

דין י

וכל זה לא מיירי אלא בצולה בשפוד, ואינו מקבל השומן. אבל אם רוצה לקבל השומן מן הצלי או לצלות בקדירה כעין טיגון, בעי מליחה גמורה דהוי כמו בישול. אע"ג דבגמרא¹⁴³ מתירו ע"י נתינת מלח^[לב] בכלי והוא נקרא בי דוגי¹⁴⁴. מיהו בזמן הזה אינן בקיאים בדבר אסור. וכ"כ רש"י¹⁴⁵ וכ"כ סמ"ג¹⁴⁶ ואשר¹⁴⁷, וכן הוא הסכמת הפוסקים. וזה לשון הטור סימן ע"י¹⁴⁸ וכתב רש"י ואין אנו בקיאים בדבר, לכן אין ליתן כלי תחת שום צלי, עד שימלחנו תחלה לקדירה. והרשב"א¹⁴⁹ כתב מיהו אם עבר ונתן כלי תחת הצלי, אפילו נתן בו מלח הרבה שרי, דמלח מושך הדם אליו והשומן צף למעלה, ובלבד שנצלה תחלה קצת עד שיעלה תמרתו פירוש מה^[לב] שהניצוצות הניתזות ממנו על הגחלים מעלות עשן, שזה סימן שאין דם עוד, שאין דרך הדם להעלות עשן, עכ"ל.

[לב] פי' שני שלשה גרגרים, אבל הרבה לא דפוסק כח הדם ונעשה כמים ואתערב בשממני¹⁵⁰.

[לג] עד¹⁵¹.

142 וכי רבינו בדברי חמודות (שם) "ומ"מ גם בזה הנדון לענין הלכה למעשה נדון בו לחומרא הואיל ורבינו פי' בהדיא בפי' מוליינת שממולא בשר דק כתוש ולא הזכיר בדבריו ביצים כלל וכו' לכן נוכל לומר שסברתו ג"כ שאם היה שם דבר הנקשר דהיינו ביצים דאה"נ שאסור".
וכן בסולת למנחה כת' "ובתורת האשם האריך מאד בדעת מהרש"ל והרב דינים אלו, ולבסוף מסיק ג"כ לאסור כל מילוי ביצים". אולם ליתא לפנינו בתורת האשם.

143 חולין קיב, א.

144 שם קיא, ב.

145 עי' קיב, ב ד"ה ומשפייה.

146 לאוין, מל"ת קלז.

147 פכ"ה סי' לו.

148 סעי' ו.

149 תורת הבית ב"ג ש"ג קצר עט, ב. ארוך פא, ב.

150 וראה מ"ש רבינו בתורת האשם (ד"ה אע"ג דבגמרא מתיר ע"י נתינת מלח) "דקים ליה

לחכמים דהדם פירש ונסחט לגמרי מהשומן ולא נשאר בו אפילו משהו ולא טעם, והלכך שרי הושמן. ובשאר דברים דאמרנן אפשר לטוחטו אסור, ידעי רבנן שאינו נסחט ויוצא לגמרי, ונשאר בו טעם, וטעם כממש מדאורייתא (כבכלל פ"ה דין י"ג) תוספות [קיב, א תרי גל"ז]."

151 וכ"כ רבינו בתורת האשם ("פי' עד שהניצוצות גרסינן").

דין יג

צלי שלא נמלח¹⁵² כל צרכו, וחתכו על הככר, אמרינן בגמרא¹⁵³ דאע"פ די ש בככר מראה אדום, ועבר בכל הככר, מותר אם נצלה כבר כדי שיהא ראוי לאכילה¹⁵⁴ לרוב בני אדם¹⁵⁵ ולא סגי שנצלה כמאכל בן דרוסאי¹⁵⁶. וכתב עוד דאין חילוק בין שחתכו על הככר שאין המוהל¹⁵⁷ בעין [או חתכו על הכלי דהמוהל הוא בעין], דבכל ענין שרי, דלא כראב"ד דאוסר אם חתכו על הכלי, דהמוהל הוא בעין¹⁵⁸ [מז].

[לד] ואסור משום מראית העין¹⁵⁹.

כלל וסימן יא-יב

דין ז

הא דאמר שמואל¹⁶⁰ קערה שמלח בה בשר אסור לאכול בו רותח, דעת בעל הטור יורה דעה סימן ס"ט¹⁶¹ דמיירי דוקא בכלי שאינו מנוקב, אבל בכלי מנוקב מותר לאכול בו רותח, וכן הוא דעת הרא"ש¹⁶². וכתב מהרא"י בהגהות שערי דורא¹⁶³ דכן משמע דעת בעל שערי דורא דאפילו כלי חרס מנוקב, אם מלח בו בשר, אינו נאסר והכי יש לנהוג עכ"ל. ונ"ל דלכתחילה מיהו טוב

152	ס"א: נצלה.
153	קיב, א.
154	טור סי' עו סעי' ה.
155	כ"כ הרשב"א בחידושו (קיב, א ד"ה אר"נ), הובא במגיד משנה (פ"ו הט"ז) ובב"י (סי' עו ד"ה צלי שלא נמלח) ושי"ע (שם סעי' ה).
156	כדעת הר"ן (מא, ב ד"ה ככר).
157	ס"א: היוצא ממנו.
158	רמ"א סי' עו סעי' ה.
159	וכ"כ רבינו בתורת האשם (ד"ה דבכל ענין שרי דלא כראב"ד דאוסר) "משום מראית עין (וכמו בדם דגים ודם אדם דבכלל ס"ב דין ח' וט'), דליתא דם כזה אין לו מראה חזק, ואין אדם טועה דשומן בשר הוא, וחמר בשר קרי ליה הרשב"א".
160	חולין קיב, א.
161	סעי' ז.
162	פכ"ה סי' כח.
163	סי' יג ס"ק ב.

ליזהר, דהא הרב רבינו פרץ¹⁶⁴ אוסר בכלי חרס מנוקב, והר"ן¹⁶⁵ והרמב"ן¹⁶⁶ והרשב"א¹⁶⁷ והראב"ד¹⁶⁸ מחמירין אפילו בכלי עץ מנוקב, לכן יש ליזהר לכתחלה מלהשתמש בו רותח¹⁶⁹. מיהו בדיעבד נ"ל דיש לסמוך^ל אדברי הרא"ש והמתירין שכתב מהר"ר איסרלין דהכי נהגינן¹⁷⁰.

[לה] ועי' עו' ל' ריש כלל פ"ה. ובכגון סוף דין דלקמין¹⁷¹.

דין ח

ואם מלח בכלי שאינו מנוקב, כתב הטור יורה דעה¹⁷² י"א דאפילו צונן אסור להשתמש בו לכתחלה בלא הדחה, ואם נשתמש בו בלא הדחה, ידיח מה שנשתמש בו. וי"א דלכתחלה מותר להשתמש בו בצונן בלא הדחה, והכי מסתבר עכ"ל. והמגיד משנה פרק ששי מהל' מאכלות אסורות¹⁷³ כתב דאם הוא כלי חרס^ל, אסור להשתמש בו בצונן לכתחלה, ואם נשתמש ביה בעי הדחה עכ"ל. וכן כתב רבינו ניסים¹⁷⁴ ולכן טוב ליזהר לכתחלה. . . אם נתנו בו דבר לח גמור כרוטב של היתר כולו אסור, דמשערין בששים נגד כל הכל^ל דחשיב לקערה כרותח אף לאחר הדיחה ממלחה.

[לו] בש"ע סט סעי' י"ו¹⁷⁵ משמע אף בכל כלי¹⁷⁶.

164	בהגהות סמ"ק ס' רה אות ו.
165	חולין מ, ב ד"ה קערה.
166	חולין קיא, ב ד"ה קערה.
167	שם, ובתוה"ב הארוך והקצר ב"ג ש"ג עו, א.
168	הובא ברמב"ן וראב"ד שם.
169	דרכי משה ס"י סט ארוך ס"ק כ. קצר ס"ק לה.
170	רמ"א שם סעי' ז.
171	דין ח (וראה הגהת רבינו שם).
172	סעי' ז.
173	הל' כא.
174	מ, ב ד"ה אימלח.
175	וז"ל השו"ע שם: "אין מולחין אלא בכלי מנוקב או על גבי קשין וקיסמין או במקום מדרון בענין שאם ישפך שם מים יצאו מיד, ואם מלח בכלי שאינו מנוקב אסור להשתמש באותו כלי בדבר רותח ויש אומרים שאפי' בצונן אסור להשתמש בו בלא הדחה ואם נשתמש בו בלא הדחה ידיח מה שנשתמש בו".
176	וכ' רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות קמט) "וכתב רמ"א בתורת חטאת דנ"ל דלכתחלה מיהו טוב ליזהר, דהא הר"ף אוסר בכלי חרס מנוקב, והר"ן וכו' מחמירין אפילו בכלי עץ מנוקב, לכן יש ליזהר לכתחלה להשתמש בו רותח. מיהו בדיעבד נ"ל דיש לסמוך אדברי הרא"ש והמתירין שכתב מהר"ר איסרלין דהכי נהגינן, עכ"ל. וכל זה לאכול בו רותח דתתאה צונן, אבל אם הכלי הוא חם הרי כתבתי לעיל סעיף קמז דצריך ס' כנגד הקליפה, והיינו נמי דמטיק בתורת חטאת ריש כלל פ"ה דכלי חרס מנוקב שנמלח בו כשתחבו בקדירה יש מצריכים לשער בכולו ויש מקולין בכדי קליפה דטעמייהו משום דתתאה גבר".

דין י

הבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב נוהגין לאסור הכל אפי' לצלי ואפילו לא שהה שיעור מליחה ואפי' אין שם רק מעט ציר בכלי וכ"כ מהראי והכי נוהגין וככה מרדכי פר' כל הבשר וכו' וכ"כ או"ה הארוך וכו' דכן נוהגין לאוסרו אפי' לא שהה שיעור מליחה ולא נמלח רק קצת כדרך שמולחין לצלי אם שהה מעט עד שנראה מעט^{ל"ט} ציר בכלי הכל אסור.

[לח] לא שהציר אסר אלא משום דם שבתוכו כמ"ש בסמוך, אבל צריך שיהא נראה מעט ציר כדי שנדע שהמלח הפריש הדם בתוכו, ומש"ה אותה חתיכה כולה אסורה ולא דמי לנפל לציר או בתוך הציר בכלל ו' זח¹⁷⁸.

דין יב

כתב המרדכי פרק כל הבשר דף תשל"ט ע"ב¹⁷⁹ בני מעיים אין מחזיקין בהן דם, ואם נמלחו בכלי שאינו מנוקב שרי עכ"ל. ובהגהות אשר"י שם¹⁸⁰ אוסר למלחן בכלי שאינו מנוקב אי שומן^{ל"ט} שבוק בהן. ועיין לעיל סימן ב' ¹⁸¹איזה מיקרי בני מעיים¹⁸².

[לט] דבשומן מחזיקין¹⁸³.

ושם (אות קמו) כ' רבינו "ורמ"א בתורת חטאת שלו כתב ללשון המגיד והר"ן שאוסר צונן בלא הדחה בכלי חרס דוקא, אבל לא הגיה כן בהגהותיו שבשו"ע.
וכ"כ רבינו בתורת האשם (ד"ה ולכן טוב לזיהר לכתחלה) "ולכן טוב לזיהר לכתחלה: אכלי חרס דסמוך ליה קאי, אבל בשאר כלים מותר אף לכתחלה וכו' כך מסיק המחבר בסימנין דלקמן. אבל בהגהותיו לשלחן ערוך סימן ס"ט סעיף י"ו דהתם פסק השולחן ערוך כיש אומרים קמא דבטור, לא הגיה עליו כלום. ומסקנת רש"ל בפרק כל הבשר סימן ס' כיש אומרים בתראי דבטור, ועיין כלל י"ז דין ד"ו:

177	וכ"כ רבינו בתורת האשם "ואין לך כלי שיש במה שבתוכו ששים כנגדו".
178	וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות רלג) "וא"ת כיון שאין האיסור אלא משום דם שבתוכו אם כן מה טעם תלה שהייה בכדי שיהיה שם מעט ציר לא קשיא דבכך נוכל לדעת שהדם פירש לו ממקום למקום מכיון שהתחיל מקצת ציר לצאת".
179	ס' תשכג.
180	פכ"ה ס' מח.
181	דין ה.
182	דרכי משה הארוך ס' עה ע"ק ב. רמ"א שם סעי' א.
183	ובתורת האשם כ' רבינו ע"ז "תמהני שהוה ליה לכתוב בשם המרדכי עצמו, שהרי בכלל ב' כתב בשמו דשומן יש בו דם וצריך מליחה. ולא עוד אלא מתוך לשונו זה משמע כאלו המרדכי

דין יג

דין חתיכות טפילות^[184] שקבלו טעם מהחתיכה שנמלחה בכלי שאינו מנוקב, עיין לעיל כלל וסימן 184¹.

[מ] [צ"ל] ת[פילות]¹⁸⁵.

דין יד

כתב בהג"ה שערי דורא¹⁸⁶, מנהג כשר כשרוצין לקיים בשר יום או יומיים מדיחין אותו יפה יפה לאחר ששהה במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי, ואח"כ חוזרין ומולחין אותו בכלי שאינו מנוקב כדי^[187] שלא יפול מן הדם שעליו על כלים ויאסור אותן, עכ"ל.

[מא] פי' לכך מדיחו ואינו מניחו במלחו הראשון עד שיצטרך לו לבשלו¹⁸⁷.

לא ס"ל הכי. וי"ל. . " (ע"כ נמצא שם). ובסול"מ כ' "ודוקא אי ידעינן בודאי ששומן דבוק בהן, משא"כ בחלחולית דמן הסתם יש בה שומן דבוק וכמבואר לקמן כלל ט"ו דין י"ב ועיין מ"ש שם. וכל זה פשוט, דלא כאורח מישור בסימן ע"ה ס"ק ג' שמערב ומבלבל הדברים בלתי הבנה כלל, לכן מתקשה שם מאוד על הש"ך, ובאמת לק"מ כי הדברים פשוטים כמ"ש".

דין ד. 184

וכ"כ רבינו בתורת האשם "תפילות, גרסין בתי"ו". 185

סי' א ס"ק ח. 186

וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות ריא) "וכי בס' הטורים וכו' שהמנהג הכשר

כשרוצין לקיים הבשר המליח שני ימים או שלשה או יותר מדיחין אותו יפה יפה לאחר ששהו במלחו בכלי מנוקב כשיעור הראוי ואח"כ חוזרים ומולחים אותו פעם שנייה כרצונם בכלי שאינו מנוקב וכו' וכדי שלא יפול מן הדם הנוטף מן הבשר דרך נקבי הכלי על הכלים שבבית ויאסור אותם ע"כ. פירוש דלכך אין מניחין אותו במליחתו הראשון ובכלי מנוקב".

וכ' רבינו בתורת האשם "שלא יפול מן הדם שעליו. דרך נקבי הכלי, כן לשון הטור [סוף סימן טט] בשם רבינו יונה. ולא אדסמיך ליה קאי, דלהכי נותנין בכלי שאינו מנוקב כדי שלא יפול כו', דהא אחר הדחה אחרונה, אין כאן עוד שום איסור כלל מה שיוצא מהבשר, שהרי מבשלין אותו אח"כ. אלא על ההדחה קאי. והא דקאמר שחזרין ומולחין אותו בכלי שאינו מנוקב, אורחא דמלתא קאמר. ולפי זה רבינו יונה חולק על רש"י במעשה הנזכר בכלל י"ד [דין ד], ובלאו הכי הוכיח הב"י [שם ד"ה מצאתי כתוב בא"ד ומ"ש הרבינו יונה] מרישא דדברי רבינו יונה דהתם דחולק, וה"ל להבי' להזכיר כמו כן מזה הסיפא. אכן כבר נזכרו כמה פוסקים שסוברים כרש"י שם דין ד' ובהגהות שערי דורא [סימן יד ס"ק ב] וכן הטור כתב עוד טעם שמדיחין אותו כדי שיהא מותר לחתוך ממנו בסכין, והמחבר השמיטו דלא ס"ל דליתסר מקמי הכי לחתוך ממנו בסכין כדמסיק בכלל י"ז דין ה"י".

כלל וסימן יג

דין א

כתב שערי דורא אם נפל ציר על הכלי צריך הגעלה, ואם הוא כלי חרס צריך שבירה. ובאיסור והיתר הארוך כלל י' כתב אם נטף טיפת ציר על הכלי קולף נגד מקום הטיפה. ואין חילוק בין איכא ששים בקערה או לא דאין מבטלין איסור בכלי, ולכן בעי קליפה. בית^[מב] יוסף כי האי גוונא^[מב], ומיהו כתב נראה לי דצריך הגעלה בכלי ראשון, ולא סגי בעירוי עכ"ל.

[מב] [צ"ל] וכ"כ [בית יוסף כו']¹⁸⁸.

[מג] בשם הגה ש"ד¹⁸⁹.

כלל וסימן יד

דין ג

כתב עוד בארוך¹⁹⁰ דווקא שנמצא ציר בכלי, אבל אי מצא ציר בגומות שבבשר שרי. וכן כתבו התוספות¹⁹¹ והשערים, וכן כתב הטור יורה דעה סימן ע"ג¹⁹², וכן כתב (ראב"ן) [רא"ס¹⁹³] דאפילו צלעות^[מב] של איל וכבש שלמים, או בשר שיש לו בית קיבול ונמצא בו ציר שרי, אך לכתחלה טוב להפך הצלעות כדי שיזוב הדם, עכ"ל איסור והיתר הארוך¹⁹⁴.

188 כן תוקן לנכון במהדו"ח.

189 וראה מ"ש רבינו בתורת האשם (ד"ה ולכן בעי קליפה) וז"ל "ולכן בעי קליפה עכ"ל ב"י

כה"ג ומיהו כתב נ"ל דצריך הגעלה וכו'. זה הלשון א"א להולמו, וגם לא ראיתי בבת ואין חילוק וכו' עד ולכן בעי קליפה לא בב"י ולא באו"ה הארוך. . וכן הוא בב"י סימן ס"ט בשם הגהת שערי דורא".

190 כלל י דין כא, כג.

191 חולין קיב, ב ד"ה ודגים.

192 סעי' א.

193 יראים סס"י מח ד"ה ומקומות שיש.

194 דברי משה ס"י סט רוך ס"ק כג, קצר ס"ק מ.

דין ד

כתב הטור יורה דעה סימן ע'196 בשם הרשב"א¹⁹⁷ דאין להשהות^[מח] בשר שנמלח לעצמו במולחו לאחר שיעור פליטתו, לפי שחוזר ובולע מלחלוחית דם שעליו ושעל המלח, ואם עבר ושהה צריך קליפה, שאין דם נכנס בו אלא כדי קליפה. ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב¹⁹⁸ שיכול להשהותו כל זמן שירצה, שדם [שעליו] מועט הוא, ובולע במלח, ואינו יכול לצאת ממנו שאין המלח מפליטתו ממנו, אדרבה דרך המלח להפליט הדם מן הבשר, ולמושו אליו ונשאר בתוכו ואינו חוזר לבשר, עכ"ל.

[מה] עיין כלל א' דין ב'¹⁹⁹.

כלל וסימן טו

דין ד

וכתב האיסור והיתר הארוך כלל ד'²⁰⁰ ואף בדיעבד אסור, דהוה כאילו לא הודח כלל עכ"ל. עוד שם וגם אינו מועיל אפילו בדיעבד מה שרוחצין הטבחים הצלעות^[מח] שלמים [בהעברה בעלמא לנאותם], אפילו חתכו בעל הבית אח"כ

195 וכ"כ רבינו בתורת האשם (ד"ה דאפילו) "ר"ל דפנות והוא מלשון צלע המשכן". וראה ג"כ הגהת רבינו לקמן בהגהה מו (כלל וסימן טו).

196 סעי' ה.

197 תוה"ב הקצר ב"ג ש"ג עב, ב ארוך שם עג, ב.

198 פכ"ה סי' לז.

199 וז"ל שם "ודעת הפוסקים שאין לך חתיכה שהיא ס' כנגד דם ומלח שעליה, לכן כתבו דבענין לשער גם שאר הדברים שבקדיר' עם הבשר נגד דם ומלח שעליו, והכי נקיטין להלכה וכן פסק ב"י דלא כהג"ה שכתבה בשם א"ז דבחתיכי שאינה עבה הוה ששים כנגד דם ומלח שעליו, וכתב באיסור והתר הארוך כלל י"א דאי הוה בקדירה שאר דברים כל כך הרבה כמו הבשר אז הוה ודאי ששי' עם הבשר נגד דם ומלח שעליו ושרי עכ"ל. והכי נהוג: והא דמצטרף כל מה שבקדירה לבטל הדם והמלח ולא בענין ששים מן הבשר לבד, משום דאין זה איסור הדבור, כי מיד שבא החתיכה למים נמס המלח והדם שעליו ונופל לקדירה, ולכן כל הקדירה מצטרף לבטל, וכן כתב בהג"ה שערי דורא, וכן עיקר" (ועי' הגהות רבינו שם).

200 דין א.

דאינו נקרא הדיח הטבח אלא כששרה אותו קצת כדרך הבשר שמדיחין כשרוצה למולחו עכ"ל.

[מו] פי' צדדי²⁰¹.

דין כא

והר"ן כתב פרק השוחט דף תר"ף ע"א²⁰² דדוקא חוטין של יד שבבהמה בעי חתיכה קודם מליחה, אבל (בגוף) [בגף] שבעוף אינו צריך, וכן נוהגין דלא כהמרדכי שכתב שם בעוף בעי²⁰³. ואם עבר ומלחן כך בלא חתיכה כלל מותר, רק שיש להחמיר וליטול כדי קליפה סביב החטין, והוא הדין אם נצלו כך. אבל אם נתבשלו בלא חתיכה כלל צריכין ששים כנגד כל החוטין²⁰⁴, וכ"כ הטור יו"ד סימן כ"ב²⁰⁵ וסימן ס"ה²⁰⁶, ועיין לקמן סימן ל"ד^[פי] הארכתי בזה בס"ד.

[מז] ושם²⁰⁷ כ' ל' הר"ן דמשערי' בכל דם שבחוטין, וכ' הרב ע"ז ופשוט הוא שכן דעת הטור, דהא לא ידעי' כמה דמא נפק מיניה ומהפכת זר היא, דכיון שלא ידעי' כמ' הו' הילכך אית לן לשער בכל החוטי' כדאמרי' בשאר איסור בלוע דמשערי' בכל דבר שנבלע בו משום דלא ידעי' כמה כו' וכדאמרי' בחתיכ' שנתבשלה בלא מליח' בכלל ב, וכ"כ בב"י דדעת הטו' דלא כהר"ן האי טעמ'. והנה עיננו הרואו' כי אפשר שבא הטעות מהסופר המעתיק, ואין לתלות כזה במחבר.

אפס כי עוד לי בעיקר הדין של אלו החוטין דמייתי עליהו מסי' כב שבטור, ואין דין השנוי שם לענין אלו חוטי' דידיא ודלועא ודכוותיהו אלא בוורידין הצריכ' למנקבינהו בשעת שחיטה מדרב יודא.

ותדע, דאלו אין להם דין כמו הוורידין ההם, שהרי הרא"ש מתיר בצליה ואפי' לכתחי' בהניח וטין ובוורידין פוסק דבעיין נטילה וכמב' בטור ס' כב, ואע"פ שי"ל דמ"מ הא דמדמינהו היינו להחמיר גם באלו אם נתבשלו להצרי' ששים והא מילת' דמסתבר דכיון דאסורי' דבעי ששים ככל איסור שמתבשל ברוטב דבעי' ששים, וכן אין להקל כדעת הר"ן אפי' בוורידין שלא לשער אלא בדם שלהן משום דהא לא ידעי' כמה נ[פיק], מ"מ ה"ל להרב ז"ל לבאר כל זה ולא לשתום כאלו נאמרו כך מפי אומרן על אלו החוטין.

וגדולה מזו בהגהותיו בש"ע ס' כב²⁰⁸ הניח הדבר כפסק של הב"י, דהיינו כהר"ן ולא הגיה

201 וכ"כ רבינו בתורת האשם (ד"ה הצלעות) "ר"ל הדפנות, כמ"ש כלל דלעיל סוף דין ג'"
(וראה ג"כ הגהת רבינו שם - הגהה מה).

202 דף ו, ב דס"ה הואיל וצולחו בא"ד ויש מי שאומר.

203 דרכי משה ס"ה ארוך ס"ק ב, קצר ס"ק ה. רמ"א שם סעי' ג.

204 רמ"א ס"ה סעי' א.

205 סעי' א.

206 סעי' א.

207 דין ג.

208 סעי' ב' דכ' הב"י "הבהמה אין צריך לנקוב הורידין בשעת שחיטה מפני שאין דרך לצלותה

עליו, ובסי' סה²⁰⁹ גבי הני חוטין הגיה דבעי ס' כנגד כל החוטין, ואם באת לומר דלשיטתי אזיל דס"ל דהטור שכותב לשון זה פירושו הוא כהר"ן, קשי' הא דהקשיתי לעי' דא"א לומר כן והיינו א"כ צריכים לתלות הטעות בהרב ז"ל עצמו.

וע"ק דמהמגיה בסי' סה לצלי בעי קליפה ובוורידין סי' כב הניח בדעת הב"י דבענין נטילה, משמע נמי דלא מדמיניה להדדי. ומיהו בזה י"ל דאע"ג דבצלי אין דומי' משום דמפורש ראינו שכן דעת הרא"ש... לנטילה... בהני חוטין... ככתוב בכלל לד, מ"מ סבר הרב דאין למדין סתום מן המפו' דבישול לא נתפרש דעת הפוסקי', הילכך יש לדמותם ומה"ט דכתיבנא דכל דבר אסור כי מתבשל בעי' ס.

אבל הי' להרב ז"ל לפ' ולא לתת לתלמידי' מקום לטעות, שהיו סוברי' דכל חוטין וורידין עניינם א'. גם הגהות שבסי' סה ושלא הגיה בסי' כב נשאר בצ"ע, וכן פירושו על הטור ור"ן בכלל לד צ"ע²¹⁰.

כלל וסימן יז

דין ב

עוד כתב בשערי דורא²¹¹ ומעשים בכל יום שנותנים מלח לקערה חולבת יבישה, ומולחין בו בשר או איפכא. ודבר זה אפי' לכתחלה שרי כמו שמשמע

שלימה אבל אם רוצה לצלותה שלימה צריך לנקוב ורידיה בשעת שחיטה ואם לא נקבם אסור לצלותה או לבשלה שלימה". והגיה ע"כ הרמ"א "ואם צלאה או בשלה שלימה דינה כמו בעוף (בית יוסף לדעת כמה פוסקים) וסתם עוף נשחטו הורידין וסתם בהמה לא נשחטו וכל זה כשיצא דם בשעת שחיטה אבל אם לא יצא דם אין חוששין לשחיטת הורידין דהא לא נתעורר הדם לצאת (ר"ן פ' השוחט בשם רשב"א והוא במשמרת הבית דף כ')".

209 סעי' א דכ' הב"י "ואח"כ ימלחם והני מילי לבשלם בקדרה אבל לצלי אינם צריכים לא חתיכה ולא מליחה משום דנורא מישאב שאיב ויש מי שאומר דדוקא כשפני החוטין על פני האש אבל אם הם מובלעים בתוך הבשר אין האש שואב אלא אם כן יחתכם (רשב"א וע"ל סימן ס"ז בב"י)". והג"י ע"ז הרמ"א "ואם לא נטלן ובשלם בלא חתיכה צריך ששים נגד כל החוטין (רשב"א) ובצלי סגי בקליפה (הגהות אשר"י והגהות ש"ד בשם מהרא"י סי' ל"ג) ועיין לעיל סימן כ"ב".

210 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (חולין פ"ב אות ט) "וגדולה מזו קשי' לי על דבריו שבתורת חטאת כלל ט"ו סעי' כ"א כתב שצריך ששים כנגד כל החוטים ושכ"כ הטור, ובכלל ל"ד סעי' ג כתב שפשוט הוא דדעת הטור כהר"ן דמשערין בכל דם שבחוטים דהא לא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה, ע"כ. וסברא הפוכה היא זו, דאדרבה הואיל ולא ידעינן כמה דמא נפיק מיניה משו"ה א"א לעמוד על שיעור הדם היוצא מהן וצריכים לשער בכל החוטין עצמן".

211 סי' יז.

מדברי השערים דכתב דכן הוא מעשים בכל יום. וכ"כ הבית יוסף²¹² דלכתחלה שרי, וכ"ה משמעות הרא"ש²¹³ והמרדכי²¹⁴ וכ"כ באורחות חיים²¹⁵, דכלים של גוים שהודחו יפה מותר ליתן בהן תבלין או בצל או שאר דברים חריפים שאינו מוציר דבר קשה יבש ביבש עכ"ל. ודלא כאיסור והיתר הארוך כלל ג'²¹⁶ דלכתחלה יש ליזהר דלמא הוה שומן בקערה, דלהא לא חיישינן. מיהו אם היה שם שומן אסור. וכתבו התוספות²¹⁷ והסמ"ג²¹⁸ והמחמיר^[מ] בכל זה תבא עליו ברכה, ועיין לקמן כלל וסימן נ"ז ונ"ח²¹⁹.

[מח] עיין דין ד'²²⁰.

דין ג

ודלא כאיסור והיתר הארוך²²¹ דכתב הא דאין מליחה לעץ סווקא בכלי מנוקב, אבל בכלי שאינו מנוקב אסור. ודבריו אינן נראין^[מט] אלא דמלח אינו מפליט כלל מה שבעץ ושבמתכת או חרס, וכן משמעות כל הפוסקים²²².

[מט] לדיון ג' צ"ע דין ד, וכן בש"ע סי' ק"ה סי' 223 וסי' קל"ז סי' 224, ועי' סי' ק"ה סי' 225 וסי'

212	סי' קה.
213	פכ"ה סי' מב.
214	סי' תשיח.
215	איסורי מאכלות סי' סא.
216	דין ו.
217	חולין קיג, א סד"ה טהור.
218	ל"ת קלז ד"ה תניא טהור.
219	דין ז. דרכי משה סי' קה ארוך ס"ק טז, קצר ס"ק זי. רמ"א שם סעי' יג, וס"י צה סעי' ז.
220	דכתב שם "עוד יש ללמוד מדברי אורחות חיים שכתבתי לעיל דאף במלח דבכלי אסור מותר למלוח בו לכתחלה, ואפילו ליתנו לכתחלה בתוכו שרי, דהרי כתב דמותר ליתן בו תבלין כו'.
	אמנם הטור יו"ד סימן צא בשם בעל העיטור דכל מידי דבעי הדחה כגון בשר צונן בקערה של איסור צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דלמא יאכל בלא הדחה. דווקא בשל בשר מבושל דלאו אורחיה בהגחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחלה עכ"ל . . ומ"מ
	נ"ל דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין, ובדיעבד שרי בכל ענין ושעת הדחק כגון שנתאכסן בבית הגוי כדיעבד דמי".
221	כלל ג דין ג.
222	הגהות רמ"א לאו"ה שם. דרכי משה סי' קה ארוך וקצר ס"ק טו. רמ"א שם סעי' יב.
223	דכ' שם מרן הבי"י "גבינות שנעשו בדפוס עובדי כוכבים אע"פ שנמלחו בתוכן מותרים".
	והג"י ע"כ הרמ"א "הגה וה"ה אם נמלח היתר בשאר כלי איסור (תשובת הרשב"א) ואפילו אינו מנוקב (ד"ע) דאין מליח כרות כל כך הפליט מן הכלי מה שבלוע בתוכו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור (מרדכי והגהת ש"ד)".
224	ושם "כלים האסורים מחמת יין של עובד כוכבים מותר ליתן לתוכם בין מים בין שרץ בין שאר משקים ובלבד שידיח בתחלה לחלוץ היין שעל פני הכלים וכן מותר למלוח בהם".
225	דכ' שם מרן הבי"י "מלח או תבלין שהם בקערה של בשר מותר ליתנם בחלב". והג"י ע"כ

דין ד

עוד יש ללמוד מדברי אורחות חיים שכתבתי לעיל²³¹ דאף במלח דבכלי אסור מותר למלוח בו לכתחלה, ואפילו ליתנו לכתחלה בתוכו שרי, דהרי כתב

הרמ"א "הגה וה"ה אם היו בכלי איסור דמאחר שהם יבשים אינן בולעים מן הכלי רק שהכלי הוא נקי ואין איסור דבוק בו (הגהות ש"ד וכ"כ א"ח בשם הרא"ה) והמחמיר לכתחלה תבא עליו ברכה (ארוך וסמ"ג ועי' לעיל ס"ס צ"ה)".

226 ושם "אבל אם הוא מנוקב מותר לאכול בו אפילו רותח ויש אוסרין ברותח". והג"ה הרמ"א "ויש לזוהר לכתחלה ובדיעבד מותר (ארוך כלל ג)".

227 ושם "במה דברים אמורים כשמלח שניהם יחד או שהעוף מליח ודג תפל אבל אם דג מליח ועוף תפל ונתנם זה אצל זה או על גב זה אף דגים מותרים בלא קליפה". והג"ה ע"ז הרמ"א "הגה וכן אם הדגים מונחים על העופות מותרים אפילו נמלחו יחד דדם אינו מפעפע מלמטה למעלה ולא גרע מחתיכה המונחת בציר דמה שלמעלה מן הציר שרי (ארוך כלל י"ג) וכן אם לא הניח הדגים אצל העופות אלא לאחר ששהו העופות במלחן שיעור מליחה אף הדגים מותרים אע"פ ששניהם מלוחים (ד"ע וכן משמע בארוך) ואם נמלחו דגים בכלי שמלחו בו בשר הדגים מותרים דאין הדגים בולעים הדם שבכלי דאין מליחה לכלים (ב"י בשם רשב"א סימן קכ"ט) והא דאמרין דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורין היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והודח אבל אם עדיין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם מותר דאגב דיפלוט דם דידיה יפלוט גם כן הדם שבולע מן העופות (סברת עצמו וכן משמע בארוך כלל י"ג בשם הסמ"ק) כמו חתיכה שנפלה לציר קודם מליחה דמותר מהאי טעמא כמו שיתבאר לקמן סימן זה ועיין לקמן סימן צ"א באיזה מליחה אמרינן דהוי כרותח".

228 ושם "כל מידי דבעי הדחה כגון להניח בשר היתר צונן בקערה של איסור צונן אסור לכתחלה דילמא אכיל בלא הדחה ודוקא מבושל דלא אורחי" בהדחה אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי לכתחילה". והג"ה הרמ"א "הגה ודוקא דבר שיש בו לחלוותי קצת אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בצונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל (ד"ע) ועי"ל סימן קכ"ב".

229 דכ' שם "כתב האיסור והיתר הארוך דווקא רותח אסור לאכול ממנה, אבל מותר לחזור ולמלוח בה אחר שנקבה, דאין מליחה לעץ להפליט מה שבתוכו ע"י מליחה עכ"ל. וכ"כ בית יוסף וכתב והוא הדין אם לא נקבה, מותר למלוח בתוכו בשר ששהה כבר כדי מליחה, והדיחו במים כהלכתו עכ"ל".

230 וכ"כ רבינו בדברי חמודות (פ"ח אות רה) "וכתב רמ"א בתו"ח כלל י"ז דין ג' וכו' דלא כא"ה הארוך דכי הא דאין מליחה לעץ דוקא בכלי מנוקב אבל בכלי שאינו מנוקב אסור ודבריו אינן נראין אלא דמלח אינו מפליט כלל מה שבעץ ושבמתכות או חרס וכן משמעות כל הפוסקים ע"כ. ומשמע דאפי' לכתחלה מתיר וכן עוד ממ"ש בהגהותיו בסימן ס"ט סעיף ט"ז וכן בסי' קל"ז ס"ד ששם העתיק הש"ע לדברי הרשב"א למלוח כו' ומשמע דלכתחלה קאמר ולא הגיה רמ"א עליו כלום אבל בסימן ק"ה סעיף י"ג כתב דדוקא בדיעבד אבל לכתחלה אסור לכן גם בתו"ח שם דין ד' כתב לחלק בין נשתמש בו איסור חמין דאסור לכתחלה להשתמש בו היתר אפי' בצונן ובין אם נשתמש בכלי איסור צונן דאז מותר לכתחלה להשתמש בו היתר צונן וכ"כ ג"כ בהגהותיו סי' צ"א ס"ב וכו' א"נ אם רחץ הכלי תחלה היטב דאז מותר לכתחלה ואפ"ה מסיק דמ"מ נ"ל דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין ובדיעבד שרי בכל ענין וכו' ומדבריו שברמזים שם דין ג' ודין ד' שמסיק כשינויא דמחלק בין כלי שנשתמשו בו בצונן דאם נשתמש בו בצונן שרי אף לכתחלה והיינו כהגהתו דבסימן צ"א סעיף ב".

231 דין ב.

דמותר ליתן בו תבלין כו'. אמנם הטור יו"ד סימן צא²³²] בשם בעל העיטור²³³
דכל מידי דבעי הדחה כגון בשר צונן בקערה של איסור צונן בקערה של
איסור צונן אסור לכתחלה דלמא יאכל בלא הדחה. ודווקא בשל בשר מבושל
דלאו אורחיה בהגחה, אבל מידי דאורחיה בהדחה כגון בשר חי וכיוצא בו שרי
לכתחלה עכ"ל. . ומ"מ נ"ל דלכתחלה יש להחמיר בכל ענין, ובדיעבד שרי
בכל ענין ושעת הדחק כגון שנתאכסן בבית הגוי כדיעבד דמי^[א].

[ג] [צ"ל: הטור כו'] כת' [בשם כו'].

[נא] עיין מ"ש בגי' [ליון] דין ג'²³⁴.

כלל וסימן יח

דין א

כתב בשערי דורא²³⁵ שפוד שצלו בו בשר שלא נמלח אסור, ואין העולם נזהרין
ומתירין בדיעבד. והרא"ש²³⁶ והמרדכי פרק כל הבשר דף תשל"ח ע"ב²³⁷ כתבו
דאף לכתחלה השפוד שרי. וכ"ה מסקנת הר"ן פ' כל הבשר דף תש"ך ע"ב²³⁸
ובהגהות שער דורא בשם מהרא"י²³⁹ דיש ליזהר לכתחלה, ובדיעבד שרי בין
בשר בין כבד שנצלה בשפוד. וכן פסק באיסור והיתר הארוך כלל ל"ו²⁴⁰ וכן
פסקי^[נ] בית יוסף²⁴¹ דכן עמא דבר והכי נהוג^[נ].

[נב] [צ"ל: כתב].

232	סעי' ב.
233	ח"ב ש"א יג, ד.
234	לעיל הגהה מט.
235	סי' יח.
236	פכ"ה סי' לו.
237	סי' תשא.
238	מא, ב סד"ה ומיהו.
239	סי' יח ס"ק ג.
240	דין יא.
241	סי' עו ד"ה ומ"ש רבינו.

כלל וסימן כ

דין ג

כתב בשערי דורא²⁴⁴ אבל ציר דגים דרבנן, לפיכך קונים דגים מלוחים מן הגוים, דספק הוא אם נמלחו יחד וספיקא דרבנן לקולא²⁴⁵. . מיהו סתם דגים אין בהם שמנונית, ואם יש בהן ספק אם יש בהן שמנונית או לא אזלינן לקולא^[א] עכ"ל²⁴⁶.

[נג] דהוה ס"ס כמ"ש ברמזי²⁴⁷.

דין יג

כתב עוד הטור יורה דעה²⁴⁸ וכל זה לא מיירי אלא שמלח שניהן ביחד. אבל אם לא מלחן יחד אלא לאחר שמלח הדג, הניחו עם העופות מותר, עכ"ל.

242 ז"ל הבי"ש שם 'מותר ללבן ב"ט כלי ברזל שאפו בו פלאדי"ן של גביגה ואחר הליבון יאפה בו פשטיד"א של בשר והוא שכשיתלבן יתנו אותו על המאכל מיד אבל אם הוא בלוע מנבילה וכיוצא בה אסור ללבנו אפי" לאפות בו דבר היתר". וכ' הרמ"א "הגה וה"ה דאסור להגעיל כלי ב"ט (מרדכי סוף ע"א וא"ז והגהות מיימוני פ"א) ומותר ללבן שפוד שצלו בו בשר שאינו מלוח ורוצה לחזור ולצלות בו ביום טוב: (מהרי"א מפראג)".

243 וכ"כ רבינו בתורת האשם "ותמיהני על רמ"א שבתורת חטאת כלל י"ח כתב שבהגהת שערי דורא בשם מהרא"י כתב דיש לזוהר לכתחלה ובדיעבד בין בשר בין כבד שנצלה בשפוד, וכן פסק באו"ה וכ"כ ב"י דכן עמא דבר והכי נהוג עכ"ל וכו'. ובא"ח סי' תק"ט סעיף ה' מצריך ליבון לשפוד שצלו בו בשר שלא נמלח וכו'".

244 סימן כ.

245 טושי"ע סי' פג סעי' ה.

246 דרכי משה סי' פג ארוך ס"ק ו, קצר ס"ק ב. רמ"א שם סעי' ה.

247 וכ"כ רבינו בתורת האשם (ד"ה ואם יש בהן) "דהוי ספק ספיקא דשמא לא נמלחו הטמאים עמיהן ושמא לא היה בהן שמנונית, אע"פ דאין זה ס"ס גמור דלפי הספק האחרון שתאמר לא היה בהן שמנונית, מ"מ אין כאן היתר, דמ"מ היה בהן ציר שהוא אסור מדרבנן, מ"מ יש כאן ס"ס על השומן שהוא דאורייתא מה נשאר עדיין הציר היא מדרבנן וניתרת [בספק] אחד, דבספיקא לא גזרו, עכ"ל או"ה שערי יג סי' יא".

248 סי' ע סעי' ב.

וכתב בית יוסף²⁴⁹ דמיירי דאין העופות מלוחים. ואינו נכון^[נ], דהא הדין ההוא נזכר בטור יו"ד באותו סימן²⁵⁰ בפ"ע. אלא דמיירי דאף העופות מלוחים^[נ] אפילו הכי שרי²⁵¹.

[נד] [ולי אי משום הא לא קשיא, דאע"פ שזה הדין נזכר בפני עצמו היינו בשני דגים אחד טהור ואחד טמא, שהוא הדין המוזכר בהדיא²⁵²] בגמ', להכא למד ממנו בדג ובשר מההוא דתרוייהו בדג²⁵³.

[נה] פי' דשהו כבר שיעו' מליחה²⁵⁴.

249 שם ד"ה וכל זה.

250 סעי' ג.

251 רמ"א שם סעי' ב.

252 שורה זו נמחקה בכ"י (ותוכנה הושלם עפ"י דברי רבינו בדברי חמודות המובא בהערה

לקמן).

253 כ"כ רבינו בדברי חמודות (פ' כל הבשר אות קצ) "והשיג עליו רמ"א בתורת חטאת כלל כ'

דין י"ג דאינו נכון דהא דין ההוא נזכר באותו סימן בפ"ע. ולי אי משום הא לא קשיא, דאע"פ שזה הדין נזכר בפני עצמו היינו בשני דגים אחד טהור ואחד טמא, שהוא הדין המוזכר בהדיא בגמ', ובכאן למד הטור ממנו לענין דגים ועופות, וא"כ אין זה כפל".

254 וכ"כ רבינו בתורת האשם "אלא מיירי דאף העופות מלוחים, אלא ששהו כשיעור מליחה,

כך פירש אור"ה הארוך".

חן חן על השתתפותכם בשמחתנו

משפחות
ליפּש - היילפרין